

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****AMANDA JOLYN KRAUSE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/40761
Karar Tarihi : 15/2/2024

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Amanda Jolyn KRAUSE
2. Benjamin Charles MCLURE
3. Helmut FRANK
4. Matthew Vern BLACK

Vekili : Av. Can KURTULAN
5. Benjamin Tyler WOOD
6. Nathan James BRADTKE
7. Rodbert Andrew HOARD

Vekili : Av. Orhan Kemal CENGİZ
8. Jeremy Lauren LAMBERT

Vekili : Av. Boran AYDIN
9. M. R. F.

Vekili : Av. Avni Aml EKŞİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yabancı uyruklu başvuruçular hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması ya da bu işlem nedeniyle başvuruçuların ikamet izinlerinin iptal edilmesi, sınır dışı işlemi uygulanması veya vize taleplerinin reddedilmesi nedeniyle din özgürlüğü ve sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetleriyle bağlantı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular çeşitli tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Konu yönünden hukuki irtibatları nedeniyle 2021/48869, 2022/97954, 2021/30567, 2020/36401, 2020/38989, 2020/34365, 2022/97949, 2021/27995, 2021/34813, 2022/97959 ve 2021/53666 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2019/40761 sayılı dosya üzerinde birleştirilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvuruçuların bir kısmı Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

8. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvuruçular Benjamin Charles McLure ve Nathan James Bradtke Avustralya, Helmut Frank ve Michael Robert Feulner Almanya, diğer başvuruçular ise Amerika Birleşik Devletleri vatandaşıdır.

11. Başvuruçuların tamamı kısa dönem ya da uzun dönem ikamet izinleriyle yasal olarak Türkiye'de ikamet etmekteyken haklarında Göç İdaresi Başkanlığınca ülkeye girişlerinin ön izin şartına bağlanması anlamına gelen N-82 tahdit kodu uygulanmıştır. Başvuruçular hakkında anılan kodun uygulanmasına dair kararlar, Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) Başkanlığının raporları doğrultusunda kamu düzeni, güvenliği veya sağlığı

gerekçesiyle verilmiştir. Daha sonra başvurucuların bir kısmının söz konusu kod nedeniyle ikamet izinleri iptal edilmiş, bir kısmı hakkında sınır dışı kararı alınmış ve tatil için yurt dışına çıkan bir kısım başvurucu ise vize taleplerinin reddi nedeniyle tekrar Türkiye'ye giriş yapamamıştır.

12. Başvurucular Amanda Jolyn Krause, Benjamin Tyler Wood, Helmut Frank, Matthew Vern Black ve Nathan James Bradtke'nin Göç İdaresi Başkanlığı tarafından haklarında N-82 tahdit kodu uygulanması işlemine karşı açtıkları iptal davalarında ilk derece mahkemeleri; seyahat hürriyetini düzenleyen Anayasal hüküm ile Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin ilgili hükmü incelendiğinde her iki metnin de benzer düzenlemeler içerdiği, seyahat hürriyetinin herkese tanınan bir hak olduğu, vatandaşın yurda girme ve yurttan çıkma hakkının istisnalar haricinde sınırlanamayacağı üzerinde durulduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte her iki metinde de yabancıların yurda girme hakkının bulunduğu dair bir hüküm bulunmadığını da ifade etmiştir. Bu doğrultuda ilk derece mahkemeleri, MİT Başkanlığının ilgili yazıları uyarınca kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması bağlamında devlet güvenlik birimlerinin raporları dikkate alınmak suretiyle hükümlerlik yetkisi dâhilinde tesis olduğu anlaşılan dava konusu işlemlerde ulusal ve uluslararası metinlere aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

13. Başvurucu Nathan James Bradtke tarafından açılan iptal davasında karar veren ilk derece mahkemesi yukarıda yer verilen gerekçelerin yanında başvurucu hakkında uygulanan N kodlu Türkiye'ye girişinin ön izne tabi tutulması işleminin başvurucunun Türkiye'ye girişinin tamamen yasaklanmasına ilişkin bir işlem olmadığını, başvurucunun önceden başvurmak suretiyle alınan amacına uygun özel izin veya vize ile Türkiye'ye girmesinin mümkün olduğunu da belirtmiştir.

14. Anılan başvurucular ilk derece mahkemelerinin ret kararlarına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf mahkemeleri başvurucuların talebini, kararların hukuka ve usule uygun olduğu, kaldırılmalarını gerektiren herhangi bir neden bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucular bu ret kararlarının kendilerine tebliğ edilmesinden sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucular Benjamin Charles Melure ve Amanda Jolyn Krause'nin kısa dönem ikamet izinleri iptal edilmiştir. Başvurucular bu işleme karşı açtıkları iptal davaları sürecinde ikamet izinlerinin iptal edilmesinin sebebinin haklarında Göç İdaresi Başkanlığınca N-82 tahdit kodu uygulanması olduğunu öğrenmişlerdir. Anılan başvurucuların, ikamet izinlerinin iptal edilmesi işlemlerine karşı açtıkları iptal davalarında ilk derece mahkemeleri MİT Başkanlığının ilgili yazıları uyarınca başvurucuların kamu düzeni ve güvenliği yönünden sakıncalı olduklarının belirlendiğini, bu belirleme doğrultusunda ikamet izinlerinin iptal edilmesi işlemlerinin hukuka uygun olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu Benjamin Charles McLure ile ilgili kararı veren ilk derece mahkemesi, kararda ayrıca ilgili MİT yazısında başvurucunun millî güvenlik aleyhine faaliyette bulunduğu bilgisine de yer vermiştir. Başvurucu Amanda Jolyn Krause hâlen Türkiye'de bulunmaktadır.

16. Başvurucu M.R.F. nin ise uzun dönem ikamet izni iptal edilmiştir. Anılan başvurucunun ikamet izninin iptal edilmesi işlemine karşı açtığı iptal davasında ilk derece mahkemesi; başvurucu hakkında uygulanan ikamet izninin iptal edilmesi şeklindeki işlemin sebebinin kendisi hakkında uygulanan N-82 tahdit kodu olduğunu, başvurucunun daha önce

bu tahdit kodunun uygulanması işlemine karşı dava açtığını ve davasının reddedilerek kesinleştiğini belirtmiştir. Bu durumda söz konusu tahdit kodunun yargı mercii denetiminden geçerek hukuka uygunluğu saptandığından başvurunun ikamet izninin iptal edilmesi hususunda idareye bir takdir hakkı tanınmadığını ifade eden ilk derece mahkemesi, başvurunun ikamet izninin iptal edilmesine ilişkin işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı kanaatine vardığını ifade etmiştir.

17. İkamet izinlerinin iptali işlemine karşı açtıkları davaları reddedilen başvurular istinaf talebinde bulunmuştur. Başvuruların istinaf talepleri de ilk derece mahkemelerinin ret kararlarının usul ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmalarını gerektirecek neden bulunmadığı gerekçeleriyle reddedilmiştir. Başvurular bu ret kararlarının kendilerine tebliğinden itibaren süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Kısa dönem ikamet izniyle Türkiye'de ikamet eden başvurular Robert Andrew Hoard ve Benjamin Tyler Wood tatil için yurt dışına çıkmaktayken haklarında N-82 tahdit kodu uygulandığı belirtilmiş ve bu bilgi uçuş kartlarına işlenmiştir. Başvurular Türkiye'ye tekrar giriş yapabilmek için buldukları ülkelerin konsolosluklarından vize talebinde bulunmuş, başvuruların talebi Göç İdaresi Başkanlığı tarafından uygun görülmediği gerekçesiyle konsolosluklar tarafından reddedilmiştir. Başvurucu Robert Andrew Hoard tarafından vize talebinin reddi işlemine karşı açılan iptal davasını reddeden ilk derece mahkemesi usulal ve uluslararası mevzuat uyarınca yabancıların yurda girme hakkının bulunduğu dair bir hüküm olmadığını belirtmiş ve başvurunun daha önce hakkında uygulanan N-82 tahdit kodu aleyhine açtığı iptal davasının reddedilerek kesinleşmesi nedeniyle vize talebinin reddedilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır. Başvurucu Benjamin Tyler Wood tarafından vize talebinin reddi işlemine karşı açılan iptal davasını reddeden ilk derece mahkemesi ise ilgili MİT yazısı uyarınca ülke güvenliğinin korunması bağlamında güvenlik birimlerinin raporları da dikkate alınarak devletin hükümrانlık yetkisi uyarınca başvuru hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması, başvurunun ülkeye girişinin ön izne bağlanması ve vize başvurusunun reddedilmesine dair işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığını ifade etmiştir.

19. Her iki başvurunun bu kararlara karşı istinaf talepleri, kararların usul ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurular, istinaf ret kararlarının kendilerine tebliğ edilmesinden sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Uzun dönem ikamet izniyle Türkiye'de ikamet eden başvuru M.R.F. yurt dışına çıkmak istemiş, hakkında N-82 tahdit kodu uygulandığı başvurucuya bildirilmiş ve başvuru İstanbul Havalimanı Emniyetine götürülmüştür. Başvuru burada kendisine ülkeyi terk etmek için otuz günü olduğuna dair bir tutanak imzalatıldığını belirtmiştir. Emniyet tarafından İstanbul Valiliğiyle iletişime geçilmesi üzerine başvuru hakkında aynı gün sınır dışı ve terke davet işlemleri uygulanmıştır. Başvurunun sınır dışı edilmesine dair alınan kararın iptal edilmesi istemiyle açtığı davada ilk derece mahkemesi başvurunun daha önce hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasına ilişkin işleme karşı açtığı iptal davasının reddedildiğini ve kesinleştiğini, bu durumda ilgili mevzuat uyarınca hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması nedeniyle başvurunun sınır dışı edilmesine dair alınan kararda hukuka aykırı bir yön bulunmadığını belirtmiştir. Başvurunun bu karara karşı istinaf talebi reddedilmiştir. Başvuru, istinaf ret kararının kendisine tebliğ edilmesinden sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru M.R.F. hâlen Türkiye'de bulunmaktadır.

21. Başvurucu Jeremy Lauren Lambert'ın, sınır dışı edilmesi ve kısa dönem ikamet izninin iptal edilmesine ilişkin işlemlere karşı açtığı iptal davasında ilk derece mahkemesi; öncelikle devletlerin egemenlik hakları kapsamında kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığının gerekli kıldığı hâllerde yabancı kişilerin ülkeye girişlerine sınırlama getirebileceği gibi ülkeye girişine izin verilen yabancıların sınır dışı edilmesine de karar verebileceğini ancak bu hususta idareye mutlak ve sınırsız bir takdir yetkisi tanınmadığını, söz konusu takdir yetkisinin kamu yararı çerçevesinde haklı gerekçelerin bulunması hâlinde yasal düzenlemelere uygun biçimde ve uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülükler ihlal edilmeksizin kullanılmasının asıl olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, başvurucu hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasına sebep olan MİT yazısında Türkiye Evanjelik (Protestan) Kiliseler Birliği tarafından Protestanların devlet nezdinde muhatap kabul edilebilmeleri amacıyla federasyon çalışmaları yapıldığının belirlendiği, Türkiye'deki Protestan kiliselerinin çatı oluşumu niteliğindeki söz konusu Dernek tarafından düzenlenen Aile Konferansı'nın 30/1/2019-2/2/2019 tarihleri arasında ABD, İngiltere ve Almanya uyruklu misyonerlerin aralarında bulunduğu yaklaşık 120 kişinin katılımıyla Antalya'da gerçekleştirildiği, konferansta misyonerlik faaliyetlerine yönelik kararlar alındığı ve başvurusunun da bu konferansa katılım sağladığı yönünde bilgilere yer verildiğini ifade etmiştir. Başvurusunun MİT yazısında yer alan faaliyetleri dolayısıyla kamu düzeni ve güvenliği bakımından tehdit oluşturduğu kanaatine ulaşan ilk derece mahkemesi, bu nedenle başvurusunun sınır dışı edilmesi işlemi ile bu işlemin sonucu olarak ikamet izninin sonlandırılmasında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığını kabul etmiştir. Başvurucu, ilk derece mahkemesince kesin olarak verilen bu kararın kendisine tebliğ edilmesinden sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu Jeremy Lauren Lambert hâlen Türkiye'de bulunmaktadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

22. 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 9. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı sebebiyle Genel Müdürlükçe; idari para cezaları ve kamu alacakları sebebiyle ise valiliklerce yabancıların ülkeye kabulü ön izin şartına bağlanabilir."

23. 17/3/2016 tarihli ve 29656 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ü) bendi şöyledir:

" (1) Bu Yönetmelikte geçen;

...

ü) Ön izin şartı: Ülkeye giriş için Genel Müdürlükten alınması zorunlu olan izni,

...

ifade eder."

24. 6458 sayılı Kanun'un kısa ve uzun dönem ikamet izinlerinin iptal edilmesiyle ilgili olarak 7, 15, 32, 33 ve 45. maddelerinde öngörülen hükümlerin ilgili kısmı şöyledir:

" Türkiye 'ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar

MADDE 7 – (1) Aşağıdaki yabancılar, Türkiye 'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

...

c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar

...

Vize verilmeyecek yabancılar

MADDE 15 – (1) Aşağıda belirtilen yabancılar vize verilmez:

...

c) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler

ç) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşıyanlar

...

Kısa dönem ikamet izninin şartları

MADDE 32 – (1) Kısa dönem ikamet izinlerinin verilmesinde aşağıdaki şartlar aranır:

...

b) 7 nci madde kapsamına girmek

...

Kısa dönem ikamet izninin reddi, iptali veya uzatılmaması

Madde 33 – (1) Aşağıdaki hâllerde kısa dönem ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir, süresi bitenler uzatılmaz:

a) 32 nci maddede aranan şartlardan birinin veya birkaçının yerine getirilmemesi veya ortadan kalkması

...

c) Hakkında geçerli sınır dışı etme veya Türkiye 'ye giriş yasağı kararı bulunması

...

Uzun dönem ikamet izninin iptali

Madde 45 – (1) Uzun dönem ikamet izinleri;

a) Yabancınnın, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit oluşturması,

...

hâllerinde iptal edilir."

25. 6458 sayılı Kanun'un sınır dışı etmeyle ilgili olarak 53. ve 54. maddelerinde öngörülen hükümlerin ilgili kısmı şöyledir:

" Sınır dışı etme kararı

MADDE 53 – (1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

...

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancınnın rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındaki hariç yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.

Sınır dışı etme kararı alınacaklar

MADDE 54 – (1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

...

f) İkamet izinleri iptal edilenler

... "

2. İlgili Yargı Kararları

26. Danıştay Onuncu Dairesinin 13/10/2015 tarihli ve E.2012/5665, K.2015/4303 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ABD vatandaşı olan davacı tarafından, yurda girişinin yasaklanmasına ve hakkında istizan kararı alınmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan dava sonucunda, Ankara 2.

İdare Mahkemesince; davacı hakkında MİT Müsteşarlığınca yazılan 16.7.2010 tarihli yazıda, 2009 yılında ülkemize gelerek İnsan Hakları Derneği Diyarbakır şubesinde gönüllü olarak çalıştığı, Kongra-Gel (PKK) yanısı şahıslarla irtibatının bulunduğu, KCK operasyonları, Demokratik Özerklik Projesi ve Kürtlere yönelik politikalar hakkında bilgi derlemeye çalıştığı, Türkiye ve Türk Silahlı Kuvvetleri aleyhinde yazdığı makalelerin Kürtçü internet sitelerinde yayımlandığı, bölge illeri hakkında bilgi toplayarak bu bilgileri Amerika'da bulunan bir kısım makamlara servis ettiğinin anlaşıldığı, örgüt çevresi kanahyla kendisine Irak'ta yardım sağlayabilecek irtibatlar aradığı yönünde bilgiler istihbari olduğunun bildirilmesi üzerine 6.8.2010 tarih ve 140380 sayılı yazı ile, " İçişleri Bakanlığından sorulmadan ülkemize girişine izin verilmemesi" anlamına gelen istizan kararı alındığı ve tespiti halinde ülkemizden çıkışının sağlanması için Valiliklere talimat verildiği, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünce de hakkında adli işlem yapılan yabancılardan olması nedeniyle 20.8.2010 tarihi itibariyle Ç-114 tahdit koduyla 1 yıl süreli Türkiye'ye giriş yasağı kapsamına alındığı anlaşılan davacının ülke güvenliğini ihlal edebilecek faaliyetler içinde olduğunun anlaşılması karşısında, kamu düzeni ve güvenliğinin riske atılmaması amacıyla idareye tanınan takdir yetkisi kapsamında tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen kararın temyizden incelenerek bozulması istenilmektedir.

...

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden, temyiz isteminin reddi ile ..."

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) *Larissis ve diğerleri/Yunanistan* (B. No: 140/1996/759/958-960, 24/2/1998) kararında, hava kuvvetlerinde asker olan başvuruçuların askerî hiyerarşiye tabi olarak astları konumunda bulunan askerler yönünden gerçekleştirdikleri misyonerlik faaliyeti nedeniyle cezalandırılmalarının gerekli olabileceğini kabul etmiş ve din özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir. AİHM burada askerî hiyerarşi gereği alt rütbede bulunan askerler üzerinde haksız bir baskı oluşabileceğini ve bu durumun anılan kişileri daha hassas bir etkiye maruz bırakacağını, bu nedenle kamu otoritelerinin askerî hiyerarşi kullanılarak misyonerlik faaliyeti gerçekleştirilmesini engellemeleri yönünden meşru bir amaçları bulunduğunu kabul etmiştir (*Larissis ve diğerleri/Yunanistan*, §§ 47-55).

28. AİHM, bir yabancıymın ülkeye girişi ya da orada ikametinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) tarafından garanti edilmediğini kabul etmekle birlikte göç ve sınır kontrollerinin Sözleşme'den doğan yükümlülüklerle uyumlu şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini de vurgulamıştır (*Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, B. No: 15/1983/71/107-109, 28/5/1985, §§ 59,60). Özellikle Sözleşme'nin 9. maddesinde öngörülen din özgürlüğü yönünden kendi başına din özgürlüğüne müdahale oluşturacağından bahsedilemeyecek olmasına rağmen sınır dışı işleminin din özgürlüğünü engellemek ve bir dinin ya da felsefenin mensupları tarafından yayılması faaliyetlerini bastırmak amacıyla gerçekleştirilmesi hâlinde din özgürlüğüne müdahale oluşturduğunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (*Omkananda and the Divine Light Zentrum/İsviçre*, B. No: 8118/77, 19/3/1981, § 118).

29. AİHM *Ljatifi/Makedonya Yugoslav Cumhuriyeti* (B. No: 19017/16, 17/5/2018) kararında, kamu otoriteleri tarafından gerçekleştirilen bir işlemin Sözleşme'ye ek 7 No.lu

Protokol'ün 1. maddesinin sağladığı korumadan yararlanmasına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Karara konu olayda Makedonya Yugoslav Cumhuriyeti'ne iltica eden, ikâmet izni alan ve ikâmet izinleri 1 yıllık sürelerle 2005'ten 2014 yılına kadar yenilenmiş olan başvuruçunun mülteci statüsü, ilgili Bakanlığın işlemleri milli güvenliğe tehdit oluşturduğu gerekçesiyle iptal edilmiş ve başvuruçuyu 20 gün içinde ülkeyi terke davet edilmiştir. Başvuruçuyu ülkeden zorla çıkarılmamış ve AİHM'deki bireysel başvuru sürecinde dahi hala ülkede bulunmaktadır. Hatta başvuruçuya ilgili karardaki 20 günlük süre geçtikten sonra bir kereye mahsus olmak üzere evlenebilmesi için gerekli belgeleri alması amacıyla Sırbistan'a gidiş ve tekrar ülkeye dönüş için izin de verilmiştir (*Ljatişi/Makedonya Yugoslav Cumhuriyeti*, §§ 7-13).

30. Anılan karara konu olayda hükümet, başvuruçuyu hakkında sınır dışı etme işlemi uygulanmadığını, yalnızca başvuruçunun ülkeyi gönüllü bir şekilde terke davet edildiğini, bu nedenle Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin somut olaya uygulanmasının mümkün olmadığını savunmuştur. Hükümet ayrıca başvuruçuyu gibi 1999 yılında Kosova'da yaşanan kriz nedeniyle mülteci statüsü verilen kimsenin ülkeden zorla sınır dışı edilmediğini de ileri sürmüştür (*Ljatişi/Makedonya Yugoslav Cumhuriyeti*, § 19). Bu doğrultuda AİHM öncelikle Bakanlık tarafından gerçekleştirilen mülteci statüsünün sona erdirilmesi ve başvuruçunun ülkeyi terke davet edilmesi işleminin Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında sınır dışı işlemi olarak yorumlanıp yorumlanamayacağını tartışması gerektiğini ifade etmiştir. AİHM öncelikle söz konusu işlemle başvuruçunun yasal şekilde 2005 yılından beri ülkede ikamet etmesini sağlayan tek dayanağın yani mülteci statüsünün iptal edildiğini vurgulamıştır. Bunun yanında ilgili kararda başvuruçunun ülkeyi terke davet edildiği belli bir sürenin öngörüldüğünü dikkate almıştır. Ayrıca Bakanlığın söz konusu kararının uygulanabilmesi için başka bir işleme ya da sürece gerek olmadığını da belirtmiş, dolayısıyla başvuruçunun her an zorla ve fiili olarak sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıya olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda başvuruçunun hâlihazırda sınır dışı edilmemesinin ve hatta bu süreçte ülkeden çıkıp geri dönebilmiş olmasının Bakanlığın kararının artık geçerli olmadığı ve başvuruçunun ileride sınır dışı edilmeyeceği sonucuna ulaşmak için yeterli olmadığını belirtmiştir. Aynı şekilde başvuruçuyla aynı durumda bulunan kimsenin henüz sınır dışı edilmemiş olduğuna ilişkin itirazın da bu değerlendirmeyi değiştirmeyeceğine, bu nedenlerle Bakanlığın başvuru konusu işleminin ve bunun iptaline ilişkin yargısal sürecin Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında kaldığına karar vermiştir (*Ljatişi/Makedonya Yugoslav Cumhuriyeti*, §§ 21-23).

31. Daha fazla ilgili uluslararası hukuk için bkz. *Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah* ([GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, §§ 36-41).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 15/2/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Din Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruçuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvuruçuyu Jeremy Lauren Lambert, sınır dışı edilmesi ve ikamet izninin iptal edilmesi işlemlerine karşı açtığı davada karar veren Mahkemenin ilgili işlemlerin sebebini Protestan Kiliseler Derneği tarafından Antalya'da gerçekleştirilen bir toplantıya katılması olduğunu açıkça belirttiğini ifade etmiştir. Başvuruçuyu hiçbir zaman misyonerlik faaliyeti

gerçekleştirmedini, hakkında bununla veya başka bir suçla ilgili soruşturma ya da kovuşturma başlatılmadığını belirtmiştir. Başvurucu, Antalya'da gerçekleştirilen dinî nitelikteki bir konferansa yalnızca katılımı nedeniyle başvuru konusu müdahalelere maruz kalması nedeniyle din özgürlüğünün, toplantı hakkının, özel hayata saygı hakkının, adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

34. Başvurucu Matthew Vern Black, hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasına karşı açtığı davada davalı idarenin savunma dilekçesinde Antalya'da gerçekleştirilen Aile Konferansına katılması nedeniyle hakkında N-82 tahdit kodu uygulandığı bilgisine yer verdiğini belirtmiştir. Başvurucu Helmut Frank da hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasına karşı açtığı davada davalı idarenin savunma dilekçesinde kendisinin misyonerlik faaliyetlerinde bulunduğu bilgisine yer verdiğini ifade etmiştir. Başvurucular, davalı idarenin savunma dilekçelerinde yer verdiği bu iddiaları kabul etmemekle birlikte yalnızca bu gerekçelerle başvuru konusu müdahalelere maruz bırakılmaları nedeniyle din özgürlüğü, toplantı hakkı, özel hayata saygı hakkı, adil yargılanma hakkı, etkili başvuru hakkı ve ayrımcılık yasağı yanında örgütlenme özgürlüklerinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Başvurucu Amanda Jolyn Krause ise Protestan Hristiyanlık dinî inancına sahip olduğunu, bu nedenle zaman zaman bazı dinî toplantılara ve kilise faaliyetlerine katıldığını fakat Türkiye'de ikamet ettiği süreçte hiçbir suça karışmadığını, hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma yürütülmediğini ifade etmiştir. Anılan başvurucu, kısa dönem ikamet izninin iptal edilmesine ilişkin işleme karşı açtığı davada, davalı idarenin verdiği savunma dilekçesinde hakkındaki işlemlerin gerekçesini kendisinin misyonerlik faaliyeti yürütmesi olarak gösterdiğini belirtmiştir. Başvurucu, bu nedenle din ve örgütlenme özgürlükleri ile özel hayata saygı hakkı, adil yargılanma hakkı, etkili başvuru hakkı ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucuların adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetlerinin daha önceki Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği değerlendirilmiştir. Başvurucuların ayrımcılık yasağına dair iddiaları konusunda ise başvurucuların kendilerine ne şekilde farklı bir muamele yapıldığı yönünde yeterli bir açıklamada bulunmadıklarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Son olarak başvurucuların Türkiye'de yaşamalarını zorunlu kılan güçlü ailevi bağlarla sahip olduklarına dair detaylı bir bilgiye de başvuru formunda yer vermedikleri, bu hususun özel hayata saygı hakkı bağlamında yapılacak bir değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

37. Bakanlık, İçişleri Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden (Müdürlük) başvuru konusuna dair yardımcı olabilecek bilgi ve belgeleri talep etmiştir. Müdürlüğün bu talebe dair cevabı da Bakanlık görüşüne eklenmiştir. Müdürlüğün yalnızca Amanda Jolyn Krause'nin başvurusuyla ilgili bilgi ve belge sunduğu anlaşılmıştır. Buna göre Müdürlük Bakanlığın talebine ilişkin cevabında, misyoner çevrelerce Mandi Krause olarak bilindiği belirtilen başvurucunun 2011 yılı itibarıyla misyonerlik faaliyetleri içinde yer aldığı, 2012 yılı Mart ayı itibarıyla yurt dışı bağlantılı ya da merkezli oluşumların etkinliklerine katıldığı, 2013 yılı Ocak ayı itibarıyla Ankara'daki misyoner oluşumlarda sorumlu düzeyinde faaliyet gösterdiği ve Türkiye'deki misyonerlik faaliyetlerini yönlendiren yabancı uyruklu şahıslarla iltisaklı olduğu hususlarına yer vermiştir.

38. Başvurucular Amanda Jolyn Krause ve Jeremy Lauren Lambert, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri iddiaları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğü, kişinin herhangi bir inanca sahip olması veya olmamasını, inancını serbestçe değiştirebilmesini, inancını açıklamaya zorlanmamasını, bunlardan dolayı kınanamamasını ve baskı altına alınmamasını güvence altına alarak din özgürlüğünün içsel alanını, aynı şekilde öğretim, uygulama, tek başına veya topluca ibadet ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açığa vurma hakkı ile de din özgürlüğünün dışsal alanını tanıyıp koruma altına almıştır (*Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 57).

40. Kamu otoriteleri, başvurucuların misyonerlik faaliyetleriyle ilgileri ile Antalya'da gerçekleştirilen *Aile Konferansı* etkinliğine katılımlarından bahsedilen, ayrıca başvurucuların Türkiye'deki kamu düzeni ve güvenliği yönünden sakıncalı olabileceklerinin değerlendirildiği MİT Başkanlığı raporları doğrultusunda başvurucular hakkında ülkeye girişlerinin ön izne bağlanması anlamına gelen N-82 tahdit kodunu uygulamıştır.

41. Misyonerlik adı altında gerçekleştirilen faaliyetlere kamu düzenini, güvenliğini, başkalarının hak ve özgürlüklerini ya da dengelemede daha ağır basacak diğer bazı değerleri tehlikeye sokması hâlinde orantılı şekilde müdahale edilmesi mümkündür (uygun olmadığı kabul edilen misyonerlik faaliyetlerine ilişkin AİHM değerlendirmesi için bkz. § 27).

42. Anayasa vatandaşlara ülkeye giriş ve ülkeden çıkarılma konusunda mutlak bir hak vermiş iken yabancılar farklı bir rejime tabi tutulmuştur. Uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere bu husus, devletin egemenlik yetkisi kapsamında kalmaktadır. Dolayısıyla devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya sınır dışı etmekte takdir yetkisinin bulunduğu da kuşkusuzdur. (*A.A. ve A.A.* [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

43. Somut olayda göç ve sınır kontrolleri ile ilgili olarak kamu otoritelerinin geniş takdir yetkisi çerçevesinde Türkiye'de kamu düzeni ve güvenliğini tehlikeye soktukları değerlendirilen başvurucular hakkında ülkeye girişlerinin ön izne bağlanması anlamına gelen N-82 tahdit kodu uygulanması, ikamet izninin iptal edilmesi ve sınır dışı kararı alınması şeklindeki işlemlerin başvurucuların din özgürlüklerinin dışsal alanına bir müdahale teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

44. Nitekim başvurucuların Türkiye'de yaşadıkları dönemde dinî inançlarının gereğini yerine getirme konusunda herhangi bir engellemeyle ya da ayrımcı bir muameleyle karşılaştıkları konusunda bir şikâyetleri bulunmamaktadır. Bunun yanında haklarında N-82 tahdit kodu uygulanan başvurucular Helmut Frank ve Matthew Vern Black'in Türkiye'den kendi istekleriyle çıktıkları, başvurucular Amanda Jolyn Krause ve Jeremy Lauren Lambert'in ise hâlen Türkiye'de buldukları hususları da dikkate alınmalıdır.

45. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun olan başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara

yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (*Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

46. Açıklanan gerekçelerle din özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamışlardır.

B. Sınır Dışı Etme İşlemlerindeki Usul Güvenceleri Kapsamında Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

47. Başvurucuların tümü kendilerinin Protestan Hristiyanlık dinî inancına sahip olduğunu, bu nedenle zaman zaman bazı dinî toplantılara ve kilise faaliyetlerine katıldığını, şimdye kadar herhangi bir misyonerlik faaliyetinde bulunmadığını, ayrıca Türkiye'de ikamet ettikleri süre içinde hiçbir suça karışmadığını ya da haklarında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma yürütülmediğini ifade etmiştir. Başvurucular başvuru konusu müdahalelerle ilgili süreçlerde haklarında N-82 tahdit kodu uygulanmasına sebep olan faaliyetlerinin neler olduğuna ve kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını ne şekilde tehlikeye düşürdüklerine ilişkin bir bilgi ya da açıklamaya ulaşamadıklarını, bununla birlikte müdahalelerin sebebinin dinî inançları olduğunu düşündüklerini, bu durumun son zamanlarda neredeyse bir devlet politikası hâline geldiğini ve Protestan Hristiyanlık inancına sahip birçok yabancıymın somut bir gerekçe olmaksızın benzer müdahalelere maruz kaldığını ileri sürmüştür.

48. Başvurucular açtıkları iptal davalarında haklarındaki isnada etkili şekilde cevap verebilme imkânının sağlanmaması ve yargı mercilerinin kendileri hakkındaki isnatların doğruluğuna ve hangi şekilde kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını tehlikeye düşürmüş olabileceklerine ilişkin hiçbir denetim ve değerlendirme de yapmamaları nedeniyle din özgürlükleri ile adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının, ayrımcılık yasağının, başvurucuların bir kısmı ise Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

49. Bakanlık görüşünde sunulan değerlendirmelere bu kararın 36. paragrafında yer verilmiştir.

50. Bakanlık görüşüne cevap veren başvurucular, bireysel başvuru formlarındaki iddiaları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

51. Jeremy Lauren Lambert, Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank ve Matthew Vern Black dışındaki başvurucular, Protestan Hristiyanlık inancına sahip olmaları nedeniyle başvuru konusu uygulamalara maruz kaldıklarını ileri sürmüşse de kamu otoritelerinin bu yönde yorumlanabilecek gerekçelerinin olmadığı, ayrıca bu konuda başvurucuların Anayasa Mahkemesine de hiçbir bilgi yahut belge sunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla Jeremy Lauren

Lambert, Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank ve Matthew Vern Black dışındaki başvuru sahiplerinin din özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin bu aşamada varsayımdan öteye gidemediği değerlendirilmiştir; anılan başvuru sahipleri yönünden din özgürlüğü başlığı altında inceleme yapılmasının uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

52. Öte yandan bir yabancıya yerleşme hürriyetine sınır dışı etme gibi bir işlemle müdahale edildiğinde Anayasa'nın 40. maddesindeki etkili başvuru hakkı olarak ifade edilen haktan o yabancıya faydalanması mümkün hâle gelir. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (*Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44*). Anlaşıldığı üzere etkili başvuru hakkı, kişiye ihlal edildiği iddia edilen anayasal hakkına kavuşabilmesi için birtakım güvence ve çözümler sağlamaktadır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaquadah, § 69*).

53. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancıya yetkili merci önünde temsil olunarak sınır dışı etme işleminin hukuka aykırılığına ilişkin gerekçeler öne sürebilme ve durumunu yeniden inceletme hakkı şeklinde birtakım usul güvenceleriyle koruma sağladığı görülmüştür. Bununla birlikte yerleşme hürriyeti tanınan bir yabancıya bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı çerçevesinde bu güvenceye anayasal düzeyde de sahip olduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla anılan protokolda yer alan güvencelerin bu bağlamda Anayasa'da karşılığı bulunmaktadır. Bu nedenlerle söz konusu Protokol'ün 1. maddesinde yer alan güvencelerin ortak koruma alanında kaldığı değerlendirildiğinden sınır dışı edilen yabancıların bireysel başvuru yoluyla bu haklarını ileri sürebilmeleri de mümkündür (*Wisam Sulaiman Dawood Eaquadah, § 70*).

54. Başvuruculardan yalnızca Jeremy Lauren Lambert ve M.R.F. hakkında doğrudan sınır dışı etme kararı verilmiştir. Başvuru konusu diğer işlemler N-82 tahdit kodu uygulanması, ikamet izinlerinin iptal edilmesi ve ikamet izinleri bulunmaktayken yurt dışına çıkan başvuru sahiplerinin vize taleplerinin reddedilmesi şeklindedir.

55. 30/6/2020 tarihli ve 2020/17 sayılı Tahdit Kodlarına İlişkin Genelge'de; Göç İdaresi Başkanlığı tarafından uygulanan N-82 tahdit kodunun bir giriş yasağı kararı olmadığı, İçişleri Bakanlığının izin ve bilgisi dâhilinde yabancıya Türkiye'ye girişine izin verilebileceği, bu doğrultuda dış temsilcilikler aracılığıyla Göç İdaresi Başkanlığına istizan edilerek verilmiş özel meşruhatlı vize hamili yabancıların "N" kodu saklı tutularak ülkeye girişlerine izin verileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla N-82 tahdit kodunun doğrudan yabancıya hukuki durumu üzerinde etki doğuracak ve böylece iptal davasına konu olabilecek bir uygulama olarak tasarlanmadığı anlaşılmıştır. Bu kod, istihbarat birimlerinin raporları da dikkate alınarak Göç İdaresi Başkanlığının söz konusu uygulamayı yönetebilmesi için iç işleyişinde kullanımına sunulan bir araç olarak öngörülmüştür.

56. Somut olayda ise başvuru sahipleri Benjamin Tyler Wood, Helmut Frank, Matthew Vern Black ve Robert Andrew Hoard, yasal ikamet izinleri bulunmaktayken yurt dışına çıkmış fakat haklarındaki N-82 tahdit kodu nedeniyle tekrar ülkeye giriş yapamamıştır. Dolayısıyla bu başvuru sahipleri yönünden haklarında yalnızca N-82 tahdit kodu uygulanmış olması pratikte ülkeye geri girememeleri şeklinde hukuki bir etki oluşturmuştur.

57. Ülkemizde yasal olarak ikamet etmekteyken yurt dışına çıkan başvuruçuların ülkeye tekrar girememelerine sebep olan bir işlemin yabancı hakkında sınır dışı kararı uygulanmasıyla aynı sonucu doğurduğu açıktır. Somut olayda idare ve yargı pratiğindeki belirsizlik nedeniyle N-82 tahdit kodu işlemine karşı dava yolunun tüketilmesi ya da ön izin talebinde bulunduktan sonra talebin reddi işlemine karşı dava yolunun tüketilmesi arasında hangisinin bireysel başvuru yönünden etkili başvuru sayılması gerektiğine ilişkin bir değerlendirme yapılması da bu aşamada mümkün görünmemektedir.

58. İkamet izninin iptal edilmesi şeklindeki uygulama ise yabancıyı yasal olarak ülkede bulunma statüsünü sona erdirmekte ve 6458 sayılı Kanun uyarınca ikamet izni iptal edilen yabancı hakkında doğrudan sınır dışı etme kararı alınabilmektedir. Somut olayda da ikamet izinleri iptal edilen başvuruçular Amanda Jolyn Krause, Jeremy Lauren Lambert ve Benjamin Charles Melure ikamet izinleri iptal edildikten sonra belli bir süre içinde ülkeyi terke davet edilmiş hatta başvuruçuyu Jeremy Lauren Lambert hakkında aynı gün sınır dışı işlemi uygulanmıştır. Başvuruçuyu M.R.F. ise hava alanından yurt dışına çıkış yapmaması üzerine hakkında N-82 tahdit kodu bulunduğu bahisle önce sınır dışı işlemi uygulandığı, daha sonra ikamet izninin iptal edildiği görülmüştür. Her hâlikârda somut olayda başvuruçuların ikamet izinlerinin iptal edilmesinin sınır dışı işlemiyle aynı etkiyi doğurduğu, başvuruçuların bir kısmının fiilen sınır dışı edilmemesi, bir kısmının ise ülkeyi terke davet edilmeleri üzerine kendilerinin çıkmasının bu değerlendirmeyi değiştirmeyeceği, nitekim ikamet izni iptal edilen yabancıyı her an başka bir değerlendirme yapılmaksızın sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıya bırakıldığı sonucuna varılmıştır.

59. Öte yandan başvuruçuyu Nathan James Bradtke yönünden ayrı bir değerlendirme yapma ihtiyacı söz konusudur. Başvuruçuyu, ikamet izni süresinin bitmesine az bir süre kala uzatma talebinde bulunmuş, başvuruçunun ikamet süresi uzatma talebi reddedilmiştir. Başvuruçuyu, anılan talebinin reddedilmesinin sebebinin hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması olduğunu öğrenmesi nedeniyle tahdit kodu işlemine karşı dava açmış; davası reddedilmiştir. Öte yandan başvuruçunun davayı açtığı tarihte dahi ikamet izni süresi bitmiş durumdadır. Dolayısıyla başvuruçuyu Nathan James Bradtke hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmış olmasının somut olayda anılan başvuruçuyu yönünden sınır dışı edilme kararıyla aynı etkiyi oluşturduğunun söylenebilmesi, başvuruçunun ülkede yasal olarak bulunma statüsünün sona ermesinin sebebinin N-82 tahdit kodu olmadığı görüldüğünden mümkün değildir.

60. Bu durumda somut olayda başvuruçuyu Nathan James Bradtke dışındaki tüm başvuruçuların başvuru konusu yaptıkları tüm işlemler ve yargılama süreçleriyle ilgili olarak haklarındaki isnatlardan haberdar olmadıkları ve karşı argümanlarını ileri süremediklerine ilişkin şikâyetlerinin Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün birinci maddesinin Anayasa'daki karşılığı olarak kabul edilen (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, §§ 61-70) yabancıların sınır dışı edilmelerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Başvuruçuyu Nathan James Bradtke Yönünden

61. Başvuruçuyu; hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması işlemine karşı açtığı davada, söz konusu işlemin somut uygulanma sebebinin hiçbir aşamada öğrenememesi, bu nedenle hakkındaki isnatlara cevap verememesi, mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe göstermeksizin davasını reddetmesi, ayrıca tarafsız ve bağımsız mahkeme kriterlerinin

karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması şeklinde gerçekleştirilen müdahalenin özel hayatı yönünden yasal dayanağı ve meşru amacı olmayan ölçüsüz bir müdahale oluşturduğunu, bu nedenle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

62. Başvurucu bireysel başvuru formunda yalnızca 2016 yılından beri oturma izniyle Türkiye'de bulunduğu, bilgi teknolojileri alanında lisans sahibi olduğu ve eşiyle üç küçük çocuğu olduğu bilgisini vermiştir. Başvurucu, hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasının ve bu işleme karşı açtığı davanın reddedilmesinin özel hayatını ne şekilde etkilediğine ilişkin olarak somut açıklama yapmamış, bilgi ve belge sunmamıştır. Bu durumda başvuru konusu müdahalenin başvurunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığını ortaya koyamadığı anlaşıldığından başvurunun somut müdahale ile ilgili şikâyetlerinin özel hayata saygı hakkı başlığı altında incelenmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmiştir (aile hayatından değerlendirme yapılan kararlar için bkz. *Peri Kırık*, B. No: 2015/19795, 9/1/2019, §§ 32-36; *Nargiza Gulamova*, B. No: 2020/33373, 30/3/2023, §§ 19,20 ; meslekle ilgili olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirme yapılan karar ve ilkeler için bkz. *Tamer Mahmutoğlu* [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96).

63. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların ya da bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını kabul etmiştir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23; *Nihat Akbulak* [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 35; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 44). Dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadi hakkında karar verilmiş olması gerekir.

64. Başvurucu hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasının medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili bir uyumsuzluk veya bir suç isnadi niteliğinde olmadığı görülmüştür. Bu durumda başvurunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınan ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığından başvuru Nathan James Bradtke'nin başvurusunun *konu bakımından yetkisizlik* gerekçesiyle kabul edilemez bulunması gerekir.

ii. Diğer Başvurucular Yönünden

65. Başvurucu Nathan James Bradtke dışındaki tüm başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Basri BAĞCI bu sonuca katılmamışlardır.

b. Esas Yönünden

66. Ülkede ikamet eden bir yabancıyı koruma altına alan ilk güvence, sınır dışı etme kararının kanuna uygun şekilde alınmış olması gereğidir. Sınır dışı etme kararının

kanuna uygun olarak alındığından söz edilebilmesi için kanun metni ve uygulaması yabancıların davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Bunun bir sonucu olarak müdahale yani sınır dışı etmeye ilişkin kanun yeterince erişilebilir ve öngörülebilir olmalıdır (benzer bir değerlendirme için bkz. *Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; *Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 74).

67. Sınır dışı etme kararını düzenleyenlerin tutum ve uygulamaları da kanunun kalitesi kadar önemlidir. Kamu makamları sınır dışı etme kararına gerekçe teşkil eden eylem ve davranışları somut şekilde belirlemeli ayrıca bunlar da 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen sınır dışı sebepleriyle makul seviyede ilintili olmalıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 75).

68. Diğer taraftan sınır dışı işleminin muhatabı olan yabancıның yetkili ve görevli mahkemeler önünde, verilen kararlara karşı gerekçeler sunabilmesi ve durumunun yeniden incelenmesini isteyebilmesi, bu doğrultuda ilk aşamada sınır dışı etme kararının kendisine hukuka uygun şekilde tebliğ edilmesi ve kararın dayanağını oluşturan fiili sebeplerin neler olduğunu -bazı sınırlamalarla dahi olsa- öğrenebilmesi gerekmektedir. Bunlarla birlikte usul güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması için şekli bir incelemenin ötesinde yabancıның öne sürdüğü iddiaların esas hakkında bir değerlendirme yapılması da şarttır. Ayrıca yabancı, argümanlarını hazırlayıp sunabilmesi için yargılamanın imkân ve kolaylıklarından faydalanabilmelidir. Bu doğrultuda özellikle ülkenin dilini ve hukukunu bilmeyen bir yabancıya davadaki usul kuralları aşırı bir külfet yükleyecek ölçüde katı yorumlanmadan davanın ilerlemesi sağlanmalıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 76).

69. Somut olayda başvurucuların başvuru konusu müdahalelerin gerekçesi olarak gösterilen, kamu düzeni ve güvenliği yönünden tehlikeli olabileceklerine ilişkin değerlendirmenin 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen sınır dışı sebepleriyle makul seviyede ilintili olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında başvurucular, haklarında uygulanan başvuru konusu tüm işlemlere karşı idari yargıda iptal davası süreci başlatmış ve derece mahkemeleri başvurucuların iddialarının esas hakkında, göç ve sınır kontrolleriyle ilgili idarenin geniş takdir yetkisini de dikkate alarak bir değerlendirme yapmıştır. Dolayısıyla başvuruculara, yabancıların sınır dışı edilmelerinde sahip olmaları gereken usul güvencelerinin sağlandığı değerlendirilmiştir.

70. Açıklanan gerekçelerle Nathan James Bradtke dışındaki başvurucuların sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetleriyle bağlantı olarak etkili başvuru haklarının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamışlardır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu M.R.F.nin kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurucular Jeremy Lauren Lambert, Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank ve Matthew Vern Black'in din özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR'ın karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucu Nathan James Bradtke'nin başvurusunun *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OY BİRLİĞİYLE,

D. Nathan James Bradtke dışındaki başvurucuların yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde öngörülen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Kadir ÖZKAYA, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Basri BAĞCI'nın karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA,

E. Nathan James Bradtke dışındaki başvurucuların yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde öngörülen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR'ın karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 15/2/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu, idare tarafından haklarında N-82 kodu uygulanan ve bu işlem nedeniyle ikamet izinlerinin iptal edilmesi, sınır dışı işlemi uygulanması ya da vize taleplerinin reddedilmesi işlemlerine tabi tutulan başvurucuların din özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna, etkili başvuru haklarının ise ihlal edilmediğine karar vermiştir. Aşağıda açıklanacak gerekçelerle her iki görüşe de katılma imkânı olmamıştır.

A. Din Özgürlüğü Yönünden

2. Başvuruculardan bazılarının misyonerlik faaliyetinde buldukları değerlendirilerek haklarında N-82 tahdit kodu uygulanmak suretiyle ikamet izni iptali ve sınır dışı gibi işlemlerin yapıldığı anlaşılmaktadır. Başvuruculardan ikisinin Protestanlık inancına sahip olanların devlet nezdinde muhatap kabul edilebilmeleri amacıyla çalışmalar yapma ve misyonerlik faaliyetleri yapılması için karar alma amacıyla gerçekleştiği ileri sürülen ve “*Aile Konferansı*” adı verilen toplantıya katıldıkları iddia edilmiştir. Diğer iki başvurucudan biri hakkında yargılama sürecinde davalı idare tarafından misyonerlik yaptığı için hakkında söz konusu tahdit kodunun uygulandığı bilgisinin verildiği, diğeri hakkında ise idari ve yargısal süreçte hiçbir somut gerekçeye yer verilmemiş olmakla birlikte bireysel başvuru sürecinde Bakanlık görüşüne eklenen yazıda misyonerlik faaliyetinde bulunduğu için N-82 kodunun uygulandığı bilgisine yer verildiği görülmektedir. Başvurucular din özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

3. Din özgürlüğünü güvence altına alan Anayasa’nın 24. maddesi uyarınca “*Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir*”. Bu madde hiç kimsenin ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağını; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağını ve suçlanamayacağını belirtmektedir.

4. Anayasa Mahkemesi kararlarında vurgulandığı üzere, din özgürlüğü demokratik toplumun vazgeçilmez unsurlarından biridir. Çoğulculuğa dayanan demokratik bir toplumda devlete düşen görev, muhtelif dünya görüşlerinden veya inançlardan bazılarının “yanlış” olduğunu kabul etmek değil, bireylerin kendi dünya görüşlerine ve inançlarına uygun olarak yaşamaları için gerekli tedbirleri almaktır (*Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 54; *Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan* [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019, § 97).

5. Öncelikle, çoğunluğun “başvurucuların din özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin bulunmadığı[nın] açık olduğu” yönündeki görüşüne katılmak mümkün değildir. Esasen kararın gerek “*Olay ve Olgular*” kısmında (§§ 9-21) gerekse “*Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü*” başlığı altında (§§ 33-38) yapılan açıklamalardan başvurucuların misyonerlik faaliyetleri nedeniyle haklarında N-82 tahdit kodu uygulandığı anlaşılmaktadır. Bunun da başvurucuların din özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği izahtan varestedir.

6. Elbette din özgürlüğü mutlak değildir, sınırlandırılabilir. Din özgürlüğüne yönelik her müdahale ihlal teşkil etmeyecektir. Anayasa’nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetlere müdahalenin kanunla yapılması, meşru amacının bulunması, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

7. Başvurucular hakkında uygulanan tahdit kodunun kanuni dayanağı, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 9. maddesinin (7) numaralı fıkrasıdır. Buna göre "*Kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı sebebiyle Genel Müdürlükçe... yabancıların ülkeye kabulü ön izin şartına bağlanabilir*". Bunun dışında, ikamet izninin iptaline, sınır dışı ve ülkeye girişe izin vermeme işlemlerine ilişkin farklı kanuni hükümler bulunmaktadır. Dolayısıyla, başvurucuların din özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı söylenemez.

8. Bununla birlikte, söz konusu kanuni düzenlemelerin nitelik bakımından kanunilik şartını sağladıkları kuşkuludur. Kanunilik, bir temel hakkı veya özgürlüğü sınırlandıran yasal hükmün şeklen var olmasının ötesinde, bunun açık, net, belirli ve öngörülebilir olmasını gerektirmektedir. Bunun yanında, temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran bir kanunun kamu makamlarının keyfi muamelelerine karşı koruyucu tedbirleri de ihtiva etmesi beklenmektedir.

9. Bu çerçevede, bilhassa ön izin şartını öngören yasal düzenlemeye baktığımızda, gerek kamu düzeni ve kamu güvenliği kavramlarının soyut niteliğinden gerekse ön izin şartının uygulanmasına ilişkin belirsizliklerden dolayı bu düzenlemenin kanunilik şartını taşıdığını söylemek güçtür.

10. Bir an için müdahalenin kanunilik şartını sağladığı kabul edilse bile, bu durumda da sınırlamanın meşru amacının bulunması gerekmektedir. 6458 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (7) numaralı fıkrasında öngörülen kamu düzenini ve kamu güvenliğini koruma amacının Anayasa'nın 24. maddesinin "*14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler serbesttir*" şeklindeki ikinci fıkrasının atf yaptığı Anayasa'nın 14. maddesinde mündemiç olduğu varsayılabilir.

11. Bu durumda başvurucuların misyonerlik faaliyetlerinin, bu kapsamda düzenlenen "*Aile Konferansı*" adlı toplantının kamu düzeni ve kamu güvenliğine yönelik nasıl bir tehdit oluşturduğunun gösterilmesi gerekmektedir. Somut olayda ne idari ne de yargısal süreçte başvurucuların faaliyetlerinin kamu düzeni veya güvenliğine yönelik bir tehlike yarattığına dair herhangi bir somut gerekçe ortaya konulamamıştır. Dahası başvuruculardan biri dışında diğerlerinin misyonerlik başlığı altında ne tür faaliyetler yaptıkları da belirlenmiş değildir.

12. Sınırlamaların meşru amacının olduğu kabul edilse bile demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmaması zorunludur. Başka bir ifadeyle, din özgürlüğü üzerindeki istisnai sınırlamanın zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanmasına yönelik olması gerekir. Bunun için de sınırlamanın amaca ulaşmak için elverişli, başvurulabilecek son çare ve alınabilecek en hafif tedbir olması gerekmektedir.

13. Başvuruculara göre, katıldıkları ifade edilen "*Aile Konferansı*" toplantıları, Protestan Kiliseleri Derneği tarafından neredeyse Derneğin kuruluşundan itibaren her yıl kamu otoritelerinin bilgisi dahilinde yapılmakta, gizli gündemi olmayan ve şeffaf şekilde gerçekleşen bu toplantılara Türkiye'de bulunan yerli ve yabancı kilise önderleri aileleriyle birlikte katılmaktadır. Başvurucuların bu iddialarının aksine, toplantıların gizli yapıldığını veya kamu düzenine, kamu güvenliğine yahut kamu sağlığına zarar verdiğini gösteren herhangi bir bilgi ortaya konulabilmiş değildir.

14. Diğer yandan, başvuruculara yöneltilen “misyonerlik” faaliyetinin soyut düzeyde ve kategorik olarak kamu düzeni veya güvenliğine yönelik bir tehdit olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Dinlerin doğusuyla başlayan ve belli bir dine mensup olanların başkalarına da bu dini ya da inancı yayma çabaları olarak kabul edilen misyonerlik -barışçıl olmak, kamu düzenini, güvenliğini ve başkalarının haklarını ihlal etmemek kaydıyla- genelde ifade özgürlüğünün özelde de din özgürlüğünün güvencesi altındadır.

15. Nitekim Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu bir kararında misyonerliğin mevzuatta suç olarak kabul edilmediğini açıkça ifade etmiştir. Kurul’a göre “bir dini yaymak olarak tanımlanabilecek misyonerlik, mevzuatımızda suç olarak kabul edilmediği gibi; davacının yürüttüğü iddia edilen misyonerlik faaliyetinin milli güvenlik ve kamu düzenini tehlikeye soktuğu yolunda herhangi bir somut tespite de dosyada rastlanılmamaktadır.” (Danıştay İDDK, E. 2013/797, K. 2015/126, 28/1/2015).

16. Kuşkusuz, belli şartlar altında misyonerlik faaliyetlerine sınırlama getirilebilir. Bu noktada kamu otoritelerinden beklenen, bu faaliyetlerin kamu düzeni ve güvenliğini tehdit ettiklerini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koymaktır.

17. Somut olayda, idare ve mahkemeler başvurucuların faaliyetlerinin kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı bakımından neden ve nasıl bir tehlike arz ettiğine dair hiçbir aşamada somut bir açıklama yapmamışlardır. Kamu otoriteleri, çoğunluk dini dışındaki bir dinin yayılmasına yönelik faaliyetleri soyut ve kategorik ifadelerle kabul edilemez bulmuşlardır.

18. Öte yandan, başvurucular, kendilerine uygulanan tahdit kodunun gerekçesini hiçbir aşamada öğrenemediklerini, bu nedenle de etkili şekilde kendilerini savunma imkânından yoksun kaldıklarını ileri sürmüşlerdir. Başvurulara konu işlemler, Göç İdaresi Başkanlığı (Başkanlık) tarafından başvurucular hakkındaki istihbarî bilgileri ihtiva eden yazılara dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Başkanlık bu yazıları 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nun ek 1. maddesi doğrultusunda başvuruculara vermediği gibi mahkemelere de sunmamıştır.

19. Başvurulara konu idari işlemlerin tesisinde yetkili olan Başkanlığın, bu görevini yerine getirirken istihbarat kurumlarından yardım alabileceği, bunu yaparken de istihbarî nitelikteki gizli bilgilerin aleniyet kazanmasını engelleyecek tedbirleri de alması gerekeceği zahtan varestedir.

20. Bununla birlikte, Başkanlığın tüm eylem ve işlemleri Anayasa’nın 125. maddesi kapsamında yargı denetimine açıktır. Dolayısıyla, Başkanlık takdir yetkisini kullanarak tahdit kodları oluştururken dayanan somut gerekçelerin -istihbarat hizmetlerinin gizliliğine zarar vermeyecek şekilde- yargı denetimine açılması ve muhataplarına da bu gerekçeler karşısında kendi argümanlarını sunma fırsatının verilmesi gerekmektedir. Bunun aksinin kabulü, istihbarat raporlarına dayanılarak yapılan idari eylem ve işlemlerin fiilen yargı denetimi dışında bırakılması anlamına gelecektir.

21. Başvurulara konu somut olayda, başvurucular haklarında uygulanan tahdit kodunun ve buna bağlı diğer işlemlerin gerekçesini hiçbir aşamada öğrenememişler ve bu gerekçelere karşı argümanlarını sunma fırsatı bulamamışlardır. Dolayısıyla sınırlama teşkil eden işlemlere ilişkin kamu makamlarınca ilgili ve yeterli gerekçe sunulmadığı gibi bu işlemlere karşı etkili bir yargı denetiminin de gerçekleştirilmediği anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle, başvuru hukukunun din özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekirdi.

B. Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkı Yönünden

23. Başvuru hukukunun hakkında N-82 koduna dayalı olarak ikamet izninin iptali, sınır dışı etme ve yırt dışına çıkarmaların ülkeye giriş taleplerinin reddi işlemleri tesis edilmiştir. Tüm başvuru hukukunun bu işlemler ve yargılama süreçleriyle ilgili olarak haklarındaki isnatlardan haberdar olamadıklarını ve bu nedenle karşı argümanlarını sunamadıklarını ileri sürmüşlerdir. Bu şikayetlerin tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin Anayasamızdaki karşılığı olarak kabul edilen yabancıların sınır dışı edilmelerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkı yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah* [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, §§ 61-70).

24. Sınır dışı işlemine muhatap kişilere sağlanması gereken güvencelerden biri, bu kişilerin haklarındaki işlemlere karşı yetkili mahkemeler önünde kendilerini savunabilmeleri, bunun için de öncelikle işlemlerin gerekçelerinden haberdar olabilmeleridir. Sağlanan usul güvencesinin etkili olması, yabancıların iddiaları hakkında şekli bir incelemenin ötesinde bunların esası hakkında değerlendirme yapılmasına bağlıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah* [GK], § 76).

25. Somut olayda, yukarıda ifade edildiği gibi, başvuru hukukunun hiçbir aşamada haklarındaki işlemlerin somut gerekçelerinden haberdar edilmemiştir. Bu durumda başvuru hukukunun haklarında uygulanan işlemlere karşı mahkemeler önünde iddialarını ileri sürebilmeleri ve durumlarının yeniden incelenmesini isteyebilmeleri için söz konusu işlemlerin dayanağını oluşturan nedenleri -sınırlı da olsa- öğrendikleri, dolayısıyla ileri sürdükleri iddiaların esası hakkında değerlendirme yapılmasını sağlayan bir usul güvencesine sahip oldukları söylenemeyecektir. Bu sebeple -başvurusu oybirliğiyle kabul edilemez bulunan biri dışında- tüm başvuru hukukunun yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekirdi.

26. Yukarıda (A) ve (B) başlıkları altında açıklanan gerekçelerle, başvuru hukukunun din özgürlüğü ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini düşündüğümünden çoğunluğun "kabul edilemezlik" ve "ihlal olmadığı" yönündeki kararlarına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başvuru Numarası : 2019/40761

Karar Tarihi : 15/2/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuruda ilk olarak sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetleriyle bağlantılı olarak etkili başvuru haklarının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Başvuranlar bu iddialarını; kendilerine uygulanan N-82 tahdit kodu uygulamalarının nedeninin neler olduğunu, kamu güvenliği ve kamu düzenini ne şekilde tehlikeye düşürdüklerine ilişkin iddialara cevap vermelerini sağlayabilecek herhangi bir bilgi veya açıklamaya ulaşamadıkları ve idarenin isnatlarına karşı etkili bir denetim imkanının sağlanmadığı gerekçelerine dayandırmıştır.

2. Başvurucuların bir kısmı yasal ikamet izni bulunmaktayken yurt dışına çıkmış fakat haklarındaki tahdit kodu nedeniyle tekrar ülkeye giriş yapamamışlardır. Bu durumdakilerin ülkeye geri girmelerine sebep olan idari işlem, bir yabancı hakkında sınır dışı kararı uygulamasıyla aynı sonucu doğurmaktadır. Bir kısım başvuru haklarından söz konusu olan ikamet izninin iptal edilmesi ise ilgili yabancının ülkede yasal olarak bulunma statüsünü sona erdirdiğinden 6458 sayılı Kanun uyarınca bu durumda doğrudan sınır dışı etme kararı alınabilmektedir. Başvuruya konu olayda da bu durumdaki başvuru hakları hakkında ikamet izinleri iptal edildikten sonra belli bir süre içinde ülkeyi terk etmeleri istenmiştir.

3. AYM'nin çoğu kararında vurguladığı üzere Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı, anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren kimselerin hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkanı sağlanmasını kapsamaktadır (bkz. Y.T. B. No: 2016/22418, 30.5.20129, par. 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8.7.2020, par. 44).

4. Sınır dışı işlemine muhatap olan yabancıların bu işleme karşı haklarını arayabilmeleri, durumun yeniden incelenmesini talep edebilmeleri, dava yolunu kullanabilmeleri için idari işlemin dayanağı olan fiili veya hukuki nedenlerin, olguların kendilerine bildirilmesi gerekmektedir. Ancak bu halde idari işleme karşı kendi gerekçelerini ileri sürme, işlemin dayanağı olduğu belirtilen olgulara veya nedenlere karşı haklarını yargı mercii önünde savunabilme imkanına kavuşabileceklerdir. Başka deyişle belirtilen hususlar etkili başvuru hakkının gereklerindedir. Öte yandan dava yoluna başvuranlara yargı mercilerince iddia ve savunmalarını ileri sürme konusunda gerekli kolaylıkların tanınması ve bu yöndeki gerekçeleri ve sundukları delillere ilişkin incelemenin yargı mercilerince hakkın gerektirdiği özen ve derinlikte yapılması zorunludur.

5. İncelenen başvuruya konu olayda gerek dava öncesinde gerekse idare mahkemesi tarafından yapılan yazışmaya karşı başvuranlara uygulanan idari işlemin dayanağı olan olgu veya nedenlerin açıklanması talebi gizlilik gerekçesiyle reddedilmiştir. Davaya konu işlemin hukuka uygunluk denetiminin yapılabilmesi, işlemin dayanağı olan olgusal nedenlerin açıklanmasıyla doğrudan bağlantılıdır. İkincilik ilkesi gereği bu denetimin öncelikle ilgili yargı merci tarafından yapılması zorunludur. Bu eksikliğin AYM tarafından giderilmesi de söz konusu değildir. Sonuç olarak ilgili davalarda idari işlemin dayanakları araştırılıp tartışılmamış, ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmemiş ve usul güvenceleri yerine getirilmemiştir.

6. Başvuranlardan dördü ise sözü edilen idari işlemlerle dini faaliyetlere katılma imkanlarının ellerinden alınması nedeniyle din hürriyetlerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu başvurular hakkındaki davalarda da başvuruların iddiaları mahkemeler tarafından tartışılmamış, ilgili ve yeterli gerekçe açıklanmadan davaları reddedilmiştir. Usul güvenceleri sağlanmadan verilen kararlar dolayısıyla anılan başvuruların esasına girilerek din hürriyeti yönünden esastan inceleme yapılması gerekirken açıkça dayanaktan yoksunluğu sonucuna ulaşılması görüşümüzce doğru olmamıştır.

7. Başvuruya konu yerleşme hürriyeti bağlamında ise başvurular, işleme karşı açtıkları davada işlemin nedenini oluşturan olguları öğrenememişler ve buna karşı kendi haklarını savunma imkanına kavuşamamışlardır. Mahkeme de idari işlemin olgusal nedenini açıklığa kavuşturup tartışmadan ve ilgili ve yeterli gerekçe göstermeden ret kararı vermiştir. Bu nedenle başvuruların etkili başvuru haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmalıdır.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başvuru Numarası : 2019/40761

Karar Tarihi : 15/2/2024

KARŞIOY

Somut başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca, Nathan James Bradtke isimli başvurucu dışındaki başvuru yönünden sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia bakımından başvuru kabul edilebilir bulunarak işin esasının incelenmesine karar verilmiştir. Aşağıda açıklanan nedenlerle bu konuda çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başvurucular, kendilerinin Protestan Hristiyanlık dini inancına sahip olduklarını, bu nedenle zaman zaman bazı dini toplantılara ve kilise faaliyetlerine katıldıklarını, kendilerinin şimdiye kadar herhangi bir misyonerlik faaliyetinde bulunmadıklarını, ayrıca Türkiye'de ikamet ettikleri süreçte hiçbir suçla karışmadıklarını ya da haklarında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma yürütülmediğini ifade etmişlerdir.

Ayrıca kendilerine uygulanan başvuru konusu müdahalelerle ilgili süreçlerde haklarında N-82 tahdit kodu uygulanmasına sebep olan faaliyetlerinin neler olduğu ve kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını ne şekilde tehlikeye düşürdüklerine ilişkin bir bilgi ya da açıklamaya ulaşamadıklarını, bununla birlikte müdahalelerin sebebinin kendilerinin dini inançları olduğunu düşündüklerini, bu durumun son zamanlarda neredeyse bir devlet politikası hâline geldiğini ve Protestan Hristiyanlık inancına sahip birçok yabancı somut bir gerekece olmaksızın benzer müdahalelere maruz kaldıklarını da ileri sürmüşlerdir.

Başvurucular ayrıca açtıkları iptal davalarında haklarındaki isnada etkili şekilde cevap verebilme imkânının sağlanmaması ve yargı mercilerinin kendileri hakkındaki isnatların doğruluğuna ve hangi şekilde kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını tehlikeye düşürmüş olabileceklerine ilişkin hiçbir denetim ve değerlendirme de yapmalarını nedenleriyle din özgürlükleri ile adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının, ayrımcılık yasağının, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Mahkememizce başvurucuların din özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin bulunmadığının açık olduğu gerekçesiyle başvurunun bu kısmının, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Dosyadaki verilere göre başvuru kısa veya uzun süreli çalışma izinleri ile Türkiye'de yaşamakta olup, aynı zamanda çok uluslu Evanjelik Kiliseler Birliği ismiyle bilinen bir organizasyonun da mensubudurlar. Başvurucular kendilerinin Protestan inancına sahip olmalarına karşılık misyonerlik faaliyeti yürütmediklerini belirtmektedirler.

Diğer taraftan 30/1/2019-2/2/2019 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleşen toplantıyı, mensubu oldukları Kiliseler Birliğinin Türkiye Devleti nezdinde muhatap kabul edilmesinin sağlanması amacıyla yaptıklarını da kabul etmektedirler.

Anayasa'nın 24. maddesinde düzenlenen din ve vicdan hürriyeti herkes açısından tanınan bir hak olduğundan yabancıların da Devletin egemenlik sahası içerisinde bu haktan yararlanacaklarında tereddüt yoktur. Bu hürriyetin doğal bir uzantısı olarak kişilerin zor kullanmamak koşuluyla inançlarını diğer bireylerle paylaşmasının önünde de bir engel bulunmamaktadır.

Ancak somut olayda olduğu gibi uluslararası organizasyon niteliği gösteren bir yapının ülke genelinde taşra yapılanması meydana getirip il düzeyinde sorumlular belirlemek

suretiyle faaliyet göstermesi ve mensubu oldukları Kiliseler Birliğinin Türkiye Devleti nezdinde muhatap kabul edilmesini sağlamak istemesi hem genel olarak hem de daha özelde ulusal güvenlik boyutu itibarıyla doğrudan Devletin egemenlik hakkının kullanılmasıyla ilgili konulardır.

Dolayısıyla konu, niteliği gereği Devletin çok bir geniş takdir hakkının bulunduğu bir alana ilişkindir. Hal böyle olunca konunun değerlendirilmesinde mütakabiliyet durumunun da gözetilmesinin gerekeceği açıktır.

Bu bağlamda belirtmek gerekir ki yabancıların sınır dışı edilmeleri ile alakalı 7 Nolu Ek Protokolün birinci maddesinin ikinci fıkrasında, bir yabancıнын sınır dışı edilmesinde kamu düzeni yararı veya ulusal güvenlik nedenleri açısından bir gereklilik mevcut ise maddenin birinci fıkrasındaki usul güvencelerinin geçerli olmayacağı hükme bağlanmıştır.

Somut olayda da başvuruçular hakkında tesis edilen sınır dışı etme işlemleri, kamu düzeni ve güvenliği yönünden tehlikeli olabileceklerine ilişkin değerlendirmeler nedeniyle alınmıştır. İşleme esas alınan veriler incelendiğinde, söz konusu verilerin 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen sınır dışı sebepleriyle sıkı şekilde örtüşükleri anlaşılmaktadır.

Bu nedenle somut olayın konu bakımından bireysel başvuru mevzuu yapılamayacağını, dolayısıyla başvuruçuların yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarına dayalı müracaatlarının kabul edilemez olduğunu değerlendirdiğimizden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucuların tamamı kısa dönem ya da uzun dönem ikamet izinleriyle yasal olarak Türkiye'de ikamet etmekteyken haklarında Göç İdaresi Başkanlığınca ülkeye girişleri için ön izin alınması anlamına gelen N-82 tahdit kodu uygulanmıştır. Söz konusu kodun uygulanmasına dair kararlar, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Başkanlığının ilgili yazıları uyarınca kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması gerekçesiyle verilmiştir.

A) Başvurucular Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank, Matthew Vern Black ve Jeremy Lauren Lambert'in Din ve Vicdan Hürriyetlerinin İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

2. Başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan din ve vicdan hürriyetlerinin ihlal edildiği iddialarının kabul edilebilir olduğu değerlendirilmektedir.

3. İnsanlık tarihinin en eski olgularından biri olan din, pek çok kişi için dünyayı ve kâinatı, hayatı ve ölümü, iyiliği ve kötülüğü anlamlandırma ve açıklamada önemli bir rol oynamaktadır. Bireysel olduğu kadar toplumsal yönü de bulunan din, tarihsel olarak çeşitli toplumsal kurumların oluşumunda, gelişiminde ve varlığını sürdürmesinde de doğrudan veya dolaylı olarak etki sahibidir. Din ve vicdan özgürlüğü demokratik toplum düzeninin oluşması ve sürdürülmesi açısından hayati bir işlev görmektedir. Bu nedenlerle gerek ülke anayasalarının çoğunda gerekse de evrensel ve bölgesel düzeyde insan haklarına ilişkin uluslararası bildiri ve sözleşmelerin önemli bir kısmında din ve vicdan özgürlüğü bazı sınırlamalara tabi olmak şartıyla güvence altına alınmıştır.

4. Din ve vicdan özgürlüğü Anayasa'nın 2. maddesinde ifade edilen insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin olmazsa olmaz unsurlarından biridir.

5. Anayasa'nın 24. maddesinin ilk fıkrasında herkesin, vicdan, dinî inanç ve kanaat özgürlüğüne sahip olduğu vurgulanmış, ikinci fıkrasında da bu özgürlüğün doğal bir sonucu olarak özgürlüklerin kötüye kullanılmasını yasaklayan 14. madde hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla ibadetin, dinî ayin ve törenlerin serbest olduğunun altı çizilmiştir. Üçüncü fıkra ise, kimsenin, ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağı ilkesine yer verilmiştir. Bu madde, kişinin herhangi bir inanca sahip olması veya olmamasını, inancını serbestçe değiştirebilmesini, inancını açıklamaya zorlanmamasını, bunlardan dolayı kınanmamasını ve baskı altına alınmamasını güvenceye alarak din ve vicdan özgürlüğünün içsel alanını korurken, öğretim, uygulama, tek başına veya topluca ibadet ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açığa vurma hakkı ile de din ve vicdan özgürlüğünün dışsal alanını tanıyıp güvence altına almıştır.

6. Anayasa'nın 24. maddesi bir din veya inançtan kaynaklanan her davranışı güvence altına almamaktadır. Bununla birlikte, kişinin dinini ve inancını açığa vurma özgürlüğü sadece Anayasa'nın 24. maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen nedenlerle ve Anayasa'nın 13. maddesindeki koşullarda sınırlanabilir (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 59).

7. Anayasa Mahkemesi (AYM) din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili verdiği bir kararında bu özgürlük bağlamında çoğulculuk hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Çoğulculuk ise herkesin kendi kimliğiyle ve kendisi olarak toplumsal ve siyasal yaşama katılımıyla mümkündür. Farklılıkların ve farklı olanların tanınmadığı ve tehditler karşısında korunmadığı bir yerde çoğulculuktan bahsedilemez. Çoğulcu toplumda devlet, bireylerin kendi dünya görüşlerinin ve inançlarının gereğine uygun olarak yaşamalarını sağlamakla yükümlüdür. Devlet, toplumda var olan görüşlerden veya yaşam tarzlarından birini "yanlış" kabul etme yetkisine sahip değildir. Bu bağlamda Anayasa'da yer alan sınırlama sebepleri bulunmadıkça, farklılıkların bir arada yaşatılması, çoğunluğun ya da azınlığın hoşuna gitmese de çoğulculuğun bir gereğidir (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 54).

8. AYM bir başka kararında da aşağıdaki tespitleri yapmıştır:

Katı laiklik anlayışına göre din, bireyin sadece vicdanında yer bulan, bunun dışına çıkarak toplumsal ve kamusal alana kesinlikle yansımaması gereken bir olgudur. Laikliğin daha esnek ya da özgürlüklü yorumu ise dinin bireysel boyutunun yanında aynı zamanda toplumsal bir olgu olduğu tespitinden yola çıkmaktadır. Bu laiklik anlayışı, dini sadece bireyin iç dünyasına hapsedmemekte, onu bireysel ve kolektif kimliğin önemli bir unsuru olarak görmekte, toplumsal görünürlüğüne imkân tanımaktadır... Laik devlet, resmi bir dine sahip olmayan, din ve inançlar karşısında eşit mesafede duran, bireylerin dini inançlarını barış içerisinde serbestçe öğrenebilecekleri ve yaşayabilecekleri bir hukuki düzeni tesis eden, din ve vicdan hürriyetini güvence altına alan devlettir (AYM, E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012).

9. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi ile Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin 18. maddesi de düşünce, din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye bağlamıştır.

10. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) din ve vicdan özgürlüğünü Avrupa kamu düzeninin temel unsuru olan demokrasinin en önemli ilkelerinden biri olarak kabul etmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 9. maddesi din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin iki alanı korumaktadır. Bunlardan birincisi, herkesin düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne mutlak olarak sahip olduğu içsel alan, ikincisi ise bu hakkın dışı vurulması sonucu ortaya çıkan ve sınırlı olan dışsal alandır.

11. AİHM, bir kararında Sözleşme'nin 9. maddesindeki özgürlüğün çoğulcu demokratik toplum açısından taşıdığı öneme aşağıdaki şekilde dikkat çekmiştir:

9. maddede korunan düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, Sözleşme'deki anlamıyla 'demokratik toplum'un temel taşlarından biridir...Yüzyıllar süren bir mücadele sonucunda, büyük bir bedelle kazanılan ve demokratik toplumun ayrılmaz bir unsuru olan çoğulculuk da bu özgürlüğe dayanmaktadır. Din özgürlüğü her ne kadar öncelikle bireysel vicdanı ilgilendiren bir mesele olsa da o aynı zamanda, diğer şeylerin yanı sıra, kişinin dinini açıklama özgürlüğünü de ifade etmektedir. Söz ve amelle tanıklıkta bulunma, dinsel inançların varlığı ile bağlantılıdır (Kokkinakis/Yunanistan, B. No. 14307/88, 25/5/1993, § 31).

12. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 16 Numaralı Protokol uyarınca Belçika Danıştay'ının talep ettiği tavsiye görüşünde, gizli bilgiler kullanılarak gerçekleştirilen müdahalelerin hak ve özgürlüklere etkisini incelemiştir. AİHM, bireyin aleyhine olan bir tedbirin gizli bilgilere dayandığı durumlarda, yalnızca usuli hakları kısıtlayan ve bu hakların özünü etkilemeyen tedbirlere izin verilebileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda müdahalenin sebebini oluşturan delilin ya da bilginin, daha üstün olduğu konusunda somut olarak gerekçelendirilmiş bir kamu yararı bulunması sebebiyle taraflardan birine sunulmaması halinde, bu taraf yönünden yaratılan dezavantaj ve zorlukların yargı mercilerince dengelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Mahkemeye göre söz konusu dengeleme yapılırken öncelikle yargı mercilerinin gizli bilginin içeriğine ve kişinin hakkına yapılan müdahalede kullanıldığı bağlama ilişkin bir denetleme yapması beklenmektedir. Buna göre açığa çıkmasında kamu yararı bulunan bilgilerin gizliliğinin korunması ve soruşturmaların etkin şekilde yürütülmesini baltalamayacak şekilde kişinin kendisine yöneltilen isnadın özü hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir (*European Court of Human Rights Grand Chamber Advisory Opinion as to whether an individual may be denied authorisation to work as a security guard or officer on account of being close to or belonging to a religious movement Requested by the Conseil d'État of Belgium-Request no. P16-2023-001*, 14 December 2023, § 117).

13. AİHM, bir yabancı'nın ülkeye girişi ya da orada ikametinin Sözleşme tarafından garanti edilmediğini vurgulayarak göç ve sınır kontrollerinin Sözleşme'den doğan yükümlülüklerle uyumlu biçimde gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, B. No:15/1983/71/107-109, 28/5/1985, §§ 59-60). Mahkeme, özellikle Sözleşme'nin 9. maddesinde öngörülen din özgürlüğü yönünden kendi başına din özgürlüğüne müdahale oluşturacağından bahsedilemeyecek olmasına rağmen sınır dışı işleminin din özgürlüğünü engellemek ve bir dinin ya da felsefenin mensupları tarafından yayılması faaliyetlerini bastırmak amacıyla gerçekleştirilmiş olması hâlinde din özgürlüğüne müdahale oluşturduğunun kabul edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir (Omkarananda and the Divine Light Zentrum/İsviçre, B. No: 8118/77, 19/3/1981, § 118).

14. Perry/Letonya (B. No: 30273/03, 2/6/2008) kararında da AİHM, millî güvenlik yönünden tehlike oluşturduğu gerekçesiyle Evanjelik papaz olan başvurucuya yalnızca dinî faaliyetlerde bulunmama şartıyla ikamet izni verilmesinin başvurucunun din özgürlüğüne müdahale oluşturduğuna işaret etmiştir (Perry/Letonya, § 53). Mahkeme bu şartla verilen ikamet izni şeklindeki başvuru konusu müdahale yönünden hiçbir öngörülebilirliği bulunmaması nedeniyle yeterli kanuni dayanak oluşturduğundan bahsedilemeyeceğine ve bu nedenle din özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir (Perry/Letonya, §§ 64-65).

15. AİHM, Nolan ve K./Rusya (B. No: 2512/04, 12/2/2009) kararında, temellerini Hristiyanlık dininden alan bir dinî akım olan *Unification Church* papazının, millî güvenliği tehlikeye düşüren faaliyetlerde bulunduğu gerekçe gösterilerek Rusya'dan sınır dışı edilmesi ve ülkeye girişinin yasaklanmasının din özgürlüğüne müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir. AİHM, her ne kadar kamu otoriteleri tarafından başvurucunun dinî inancı ve ibadetleri nedeniyle değil millî güvenliği tehlikeye düşüren diğer bazı faaliyetleri nedeniyle Rusya'ya girişinin yasaklandığı belirtilmişse de kamu otoritelerinin bu faaliyetlerin neler olduğu ve millî güvenliği nasıl tehlikeye düşürdüğü konusunda hiçbir aşamada somut bir açıklama yapamamış olduklarını dikkate almıştır (Nolan ve K./Rusya, §§ 63-67).

16. Anılan kararda AİHM, millî güvenliğin söz konusu olduğu durumlarda dahi demokratik bir toplumda hukuk devleti ve kanunilik ilkelerinin kişilerin temel haklarını

etkileyen müdahalelerin sebeplerini ve ilgili delilleri denetlemeye yetkili bağımsız bir otorite önünde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin sağlandığı süreçlerle haklarını arama imkânına sahip olmalarını gerektirdiğini vurgulamıştır. Eğer gerekiyorsa anılan ilkeler zedelenmeden gizli bilgilerin kullanımıyla ilgili usule ilişkin sınırlamalara başvurulabileceğini de eklemiştir. Kararda kişilerin, kamu otoritelerinin millî güvenliğin tehlikede olduğuna dair değerlendirmelerine etkili bir şekilde cevap verebilmeleri imkânının sağlanması, ayrıca her ne kadar kamu otoritelerinin bu yöndeki değerlendirmeleri, takdir yetkileri dikkate alındığında önemli olsa da bağımsız bir otoritenin idare tarafından yeterli bir olgusal temel sunulmayan ya da millî güvenlik teriminin hukuka aykırı veya keyfî şekilde yorumlandığı açık olan durumlarda harekete geçmesi gerektiği ifade edilmiştir (Nolan ve K./Rusya, § 71). Sonuç olarak AİHM somut olayda bu güvencelerin sağlanmamış olması nedeniyle başvurucuların din özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Nolan ve K./Rusya, §§ 72-75).

17. AİHM Nolan ve K./Rusya kararında başvurucuların Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde öngörülen haklarının ihlal edildiği iddiasını da incelemiştir. Söz konusu kararda AİHM, taraf ülkelerin bir yabancıyı sınır dışı edip etmemek konusunda takdir yetkisine sahip olduklarını fakat bu yetkilerini Sözleşme'de öngörülen diğer hakların ihlaline sebep vermeyecek şekilde kullanmaları gerektiğini hatırlatmıştır. Bu kapsamda ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin yabancıların ancak ilgili kanun uyarınca alınmış bir kararla ve belli usule ilişkin güvencelerin sağlanması şartıyla sınır dışı edilebilmelerini garanti altına aldığı belirtilmiştir. Bu bağlamda AİHM, anılan kararda kamu otoritelerinin millî güvenlik ve kamu düzeninin tehlikede olduğuna dair iddialarını ortaya koyan somut hiçbir delil sunamadıklarını dikkate almıştır. AİHM, somut olayda başvuruculara, ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde öngörülen usule ilişkin güvencelerin sağlanmadığına ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (Nolan ve K./Rusya, §§ 114-116).

18. Önmüzdeki olayda, başvurucuların Anayasa'nın 24. maddesi tarafından korunan bir hakkı olup olmadığı, eğer varsa buna yönelik bir müdahalenin olup olmadığını belirlemek gerekmektedir. Müdahale olduğunun tespiti durumunda, bunun Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında kanunla öngörülme, meşru bir amaç içerme ve demokratik toplumda gerekli olma şartlarını yerine getirip getirmediği değerlendirilmelidir.

19. Başvurucular kendilerinin Protestan Hristiyanlık dinî inancına sahip olduklarını, bu nedenle zaman zaman bazı dinî toplantılara ve kilise faaliyetlerine katıldıklarını, kendilerinin şimdiye kadar herhangi bir misyonerlik faaliyetinde bulunmadıklarını, ayrıca Türkiye'de ikamet ettikleri süreçte hiçbir suçla karışmadıklarını ya da haklarında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma yürütülmediğini ifade etmişlerdir. Başvurucuların tamamı, kendilerine uygulanan başvuru konusu müdahalelerle ilgili idari ve yargısal süreçlerin hiçbir aşamasında haklarında N-82 tahdit kodu uygulanmasına sebep olan faaliyetlerinin neler olduğu ve kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını ne şekilde tehlikeye düşürdüklerine ilişkin haklarındaki iddialara cevap verme imkânları sağlanacak şekilde somut bir bilgi ya da açıklamaya ulaşamadıklarını beyan etmişlerdir.

20. Başvurucuların açtıkları iptal davalarında davalı idare olan Göç İdaresi Başkanlığı, ilgili MİT Başkanlığı yazılarında başvurucuların misyonerlik yaptıkları ya da mensubu oldukları kilisenin "Aile Konferansı" adlı toplantısına katıldıklarından bahsedildiğini ve N-82 kodunun bu doğrultuda uygulandığını belirtmiştir. Başvurucularla ilgili yargılama süreçlerinin bir kısmında da MİT Başkanlığının ilk derece mahkemelerinin önlerindeki dava ile ilgili bilgi isteme yönündeki ara kararlarına, 1/11/1983 tarihi ve 2937

sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu'nun ek 1. maddesi uyarınca dava dosyasına değil fakat Mahkeme heyetinin bilgisine sunulabileceği şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Bu maddede adli mercilerce Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, Yedinci Bölümünde yer alan suçlarla (Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk) ilgili olanlar hâriç olmak üzere MİT uhdesindeki istihbari nitelikteki bilgi, belge, veri ve kayıtlar ile yapılan analizlerin istenemeyeceği düzenlenmektedir.

21. Başvurucu Jeremy Lauren Lambert hakkındaki mahkeme kararına göre yukarıda bahsi geçen “ ‘Aile Konferansı’ isimli toplantıda Protestanlık inancını benimseyenlerin devlet nezdinde muhatap kabul edilebilmeleri amacıyla federasyon çalışmaları yapılmış ve misyonerlik faaliyetleri yapılması için karar alınmıştır.” Söz konusu toplantıya katılması nedeniyle başvurunun kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığı yönünden tehlikeli olabileceği değerlendirilerek hakkında N-82 tahdit kodu uygulandığı ve ikamet izni iptal edilerek sınır dışı edildiği anlaşılmaktadır. Başvurucu Matthew Vern Black hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasının sebebi de davalı idarenin cevap dilekçesinde, başvurunun söz konusu toplantıya katılmış olması şeklinde belirtilmiştir.

22. “Aile Konferansı” adı verilen toplantıyı Protestan Kiliseler Derneği düzenlemiştir. Bu dernek 23/1/2009 tarihinde İzmir’de kurulmuş olup, faaliyetlerine yasal olarak sürdürmektedir. Derneğin amacı Türkiye çapında Protestan Hristiyanların paylaşım, temsil ve dayanışma örgütü olmak, kiliseler arasında birlik ve iş birliği ortamını sağlamak ve Protestan kiliselerin Türkiye Cumhuriyeti yasaları önündeki hukuksal konularını izlemek ve saptamak olarak belirlenmiştir. Başvurucu Jeremy Lauren Lambert, Protestan inancına sahip bir kişi olarak anılan Dernek tarafından yapılan söz konusu toplantıya katıldığını belirtmiştir. Başvurucu Matthew Vern Black toplantıya katıldığını kabul etmemekle birlikte Protestan inancını benimseyen kişi olarak kendisi yönünden böyle bir gerekçe gösterilmesinin din özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğü, kişinin herhangi bir inanca sahip olması veya olmamasını, inancını serbestçe değiştirebilmesini, inancını açıklamaya zorlanmamasını, bunlardan dolayı kınanamamasını ve baskı altına alınmamasını güvence altına alarak din özgürlüğünün içsel alanını, aynı şekilde, öğretim, uygulama, tek başına veya topluca ibadet ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açığa vurma hakkı ile de din özgürlüğünün dışsal alanını tanıyıp koruma altına almıştır (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 57).

24. Bu bağlamda başvuru sahiplerinin dinî inançları doğrultusunda, mensubu oldukları kilisenin Türkiye'deki temsilcilerinin oluşturduğu bir derneğin yasal olarak gerçekleştirildiği anlaşılan toplantısına katılımları ile söz konusu toplantıda misyonerlik faaliyetleri gerçekleştirilmesine ilişkin olarak alındığı ileri sürülen kararın, başvuru sahipleri hakkındaki somut olaya konu işlemlerin dayanakları olarak kabul edilmesi nedeniyle başvuru sahiplerinin din özgürlüklerinin dışsal alanına müdahale edildiği konusunda şüphe bulunmamaktadır.

25. Başvurucu Amanda Jolyn Krause'nin hangi sebeple kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığı yönünden tehlike teşkil ettiğine dair idari işlem ve yargılama aşamasında hiçbir somut gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Adalet Bakanlığının başvurusu hakkındaki görüşünderse, başvuru hakkında N-82 tahdit kodu uygulanırken dikkate alınan MİT raporunda dayanan gerekçe belirtilmiştir. Buna göre başvuru hakkında misyonerlik faaliyetleri içerisinde yer aldığı, ayrıca yurt içi ve yurt dışında misyonerlik faaliyetleri gerçekleştiren kişi ve kurumlarla bağlantılı olması nedeniyle N-82 tahdit kodu uygulandığı

anlaşılmaktadır. Başvurucu Helmut Frank'la ilgili başvuru konusu yargılama sürecinde davalı idare tarafından sunulan cevap dilekçesinde misyonerlik yaptığı gerekçesiyle hakkında N-82 tahdit kodu uygulandığı bilgisine yer verilmiştir.

26. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir: "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

27. Anayasa Mahkemesi'ne göre din özgürlüğü en iyi biçimde tanıma, çoğulculuk ve tarafsızlık anlayışına dayanan demokratik bir düzende korunabilir (Tuğba Arslan, §§ 53, 54; Esra Nur Özbey, B. No: 2013/7443, 20/5/2015, §§ 45, 46; Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019, § 96). Çoğulcu toplumda devlet, bireylerin kendi dünya görüşlerinin ve inançlarının gereğine uygun olarak yaşamaları için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Ayrıca devlet, toplumda var olan görüşlerden veya yaşam tarzlarından birini yanlış kabul etme yetkisine sahip değildir (Tuğba Arslan, § 54; Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan, § 97).

28. Din özgürlüğü üzerindeki sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılacak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Esra Nur Özbey, § 79; Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan, § 90). Bunun yanında orantılılık ilkesi uyarınca kamu gücünü kullanan organların din özgürlüğüne müdahale ederken din özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan, § 92).

29. Somut başvuruya bağlantılı Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 28/1/2015 tarihli ve E. 2013/797, K. 2015/126 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

Uyuşmazlıkta, dava konusu işlemin sebep unsurunu, davacının misyonerlik faaliyeti yürüttüğü ve bu durumun kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği iddiası oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bir dini yaymak olarak tanımlanabilecek misyonerlik, mevzuatımızda suç olarak kabul edilmediği gibi; davacının yürüttüğü iddia edilen misyonerlik faaliyetinin milli güvenlik ve kamu düzenini tehlikeye soktuğu yolunda herhangi bir somut tespite de dosyada rastlanılmamaktadır. Bu itibarla, -milli güvenliği ve kamu düzenini olumsuz yönde etkilemediği sürece- mevzuata aykırı olduğundan söz edilemeyecek bir faaliyet nedeniyle davacıya ait çalışma izninin iptal edilmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

30. Başvurucular Jeremy Lauren Lambert ve Matthew Vern Black'in, Protestan inancına sahip kişiler olarak Protestan Kiliseleri Derneğinin gerçekleştirdiği ve derece mahkemesince de belirlendiği üzere Protestanların devlet tarafından muhatap alınmasını sağlamak amacıyla federasyon çalışmalarının tartışıldığı yasal bir toplantıya katılmalarının kamu düzeni ve güvenliğini nasıl, neden ve hangi vasıtalarla tehlikeye düşürdüğünü gösteren somut bir değerlendirmeye ilgili mahkeme kararlarında rastlanmamaktadır. Üstelik adı geçen

Dernek tarafından hazırlanan 2019 yılı Hak İhlalleri İzleme Raporu'na göre "Aile Konferansı" adı altındaki toplantılar neredeyse anılan derneğin kuruluşundan itibaren her yıl devletin bilgisi dâhilinde tekrarlanmıştır. Bu raporda söz konusu toplantılara Türkiye'de bulunan yerli ve yabancı kilise önderlerinin aileleri ile birlikte katıldıkları, toplantıların hiçbir gizli gündem maddesinin bulunmadığı ve tamamen şeffaf nitelikte gerçekleştirildiği, konuşulan konuların kiliseyi ilgilendiren genel konular olduğu belirtilmiş ve uzun zamandır devam eden bu toplantıların ülkede yaşayan Protestan inancına sahip yabancılar yönünden sınır dışı edilme gerekçesi olarak kullanılmaya başlandığı ifade edilmiştir.

31. Daha önce de tekrarlandığı anlaşılan söz konusu toplantılarla ilgili geçmişte kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını tehlikeye düşürüp düşürmediklerine ilişkin olarak da kamu otoriterince hiçbir açıklama yapılmamış, bilgi verilmemiştir. Böyle bir tehlikenin sayet varsa, kamu otoriterince makul ve ilgili bir gerekçeyle ortaya konması gerekir. Son olarak, bu toplantıların şeffaf nitelikte olmadığına, dolayısıyla ilgili kamu otoritelerinin bu toplantılardan ve içeriğinden haberdar olamadıklarına dair ilgili makamlarca yapılan bir tespit de bulunmamaktadır.

32. Protestan inancına sahip olan başvuruçular kendi dini inançları çerçevesinde bazı toplantılar düzenlemişlerdir. Bu faaliyetlere kamu düzenini, güvenliğini ve başkalarının hak ve özgürlüklerine zarar vermeleri durumunda orantılı olarak müdahale edilebilir. Böyle bir durumun varlığı somut bulgularla desteklenecek şekilde ortaya konmadıkça, başvuruçuların inançları doğrultusunda gerçekleştirdikleri toplantılar ve benzeri faaliyetler Anayasa'nın 24. maddesinin sağladığı güvencelerden yararlanacaktır. Söz konusu madde "herkes" için bu hakkı koruduğundan buradaki "herkes" in içine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanların da girdiğinden kuşku yoktur.

33. Çoğunluk, "göç ve sınır kontrolleri ile ilgili olarak kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi bulunduğu da göz önüne alındığında ülkemizde kamu düzeni ve güvenliğini tehlikeye soktukları değerlendirilen başvuruçular hakkında ülkeye girişlerinin ön izne bağlanması anlamına gelen N-82 tahdit kodu uygulanması, ikamet izninin iptal edilmesi ve sınır dışı kararı alınması şeklindeki müdahalelerin zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı" düşüncesindedir (Çoğunluk gerekçesi § 43). Bununla birlikte, başvuruçuların kamu düzeni ve güvenliğini hangi faaliyetleriyle, nasıl ve ne şekilde tehlikeye soktukları soyut bir iddianın ötesine geçmemektedir. Görünürdeki tek somut bulgu Antalya'da yapılan Kilise toplantısıdır.

34. Çoğunluk, Protestan inancını benimsemiş başvuruçuların Türkiye'de yaşadıkları dönemde dini inançlarının gereğini yerine getirme konusunda herhangi bir engelle ya da ayrımcı bir muameleyle karşılaştıkları konusunda bir şikâyetleri bulunmadığını belirtmekle beraber başvuruçulara uygulanan N-82 tahdit kodunun başvuruçuların dini inançları kapsamındaki faaliyetlerinden kaynaklandığı açıktır (Çoğunluk gerekçesi § 44).

35. Önümüzdeki olayda başvuruçular Jeremy Lauren Lambert ve Matthew Vern Black'in katıldıkları kabul edilen toplantıda gerçekleştirilmesi için karar alındığı iddia edilen "misyonerlik faaliyetinin" ilgili mercilerin karar, işlem ve değerlendirmelerinde bahsedilen değerleri ne şekilde tehlikeye düşürdüğü ya da daha ağır basan hangi yararı koruduğu konusunda hiçbir açıklama yapılmamış, bilgi verilmemiştir. Aynı şekilde başvuru Helmut Frank hakkındaki başvuru konusu işlemin gerekçesi de hiçbir somut bilgi verilmeden yalnızca "misyonerlik yapması" olarak gösterilmiştir. Başvuru Amanda Jolyn Krause'nin misyonerlik yaptığı ve misyoner kurum ve kişilerle irtibatlı olduğu hususuna ise zaten idari işlemler ve derece mahkemelerinin kararlarında yer verilmemiş, bu bağlamda hiçbir bir değerlendirme yapılmamış ve gerekçe sunulmamıştır.

36. İdare ve derece mahkemelerinin yukarıda değindığımız toplantıyı misyonerlik faaliyeti ve katılımcıları da misyoner olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Elbette herhangi bir toplantı veya faaliyete kamu düzenini, güvenliğini, başkalarının hak ve özgürlüklerini ya da dengelemede daha ağır basacak diğer bazı değerleri tehlikeye sokması hâlinde orantılı şekilde müdahale edilmesi mümkündür. Bununla birlikte idarenin ve mahkemelerin başvuruçuların kamu düzenini ve güvenliğini nasıl tehlikeye düşürdüğü veya düşürebileceği konusunda hiçbir aşamada somut bir açıklama yapmamış olmaları göstermektedir ki kamu otoriteleri somut olay bağlamında Protestan Hristiyan inancını benimsemiş kişilerin faaliyetlerini adeta otomatik olarak kamu düzeni ve güvenliği yönünden sakıncalı olarak değerlendirmiştir. İdare ve mahkemelerin yeterli bir somut, olgusal bir dayanak göstermeden şabloncu bir anlayışla “kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığı” terimlerini temel haklara müdahale gerekçesi olarak kabul etmesi bu kavramların hukuka aykırı veya keyfi şekilde yorumlanmasının önünü açacaktır.

37. Başvuruçular mensubu oldukları din ile ilgili bazı toplantı ve etkinlikler düzenlemiş ve bunlara katılmıştır. Ancak kamu makamları soyut olarak başvuruçularca gerçekleştirildiği iddia edilen misyonerlik faaliyetlerinin kamu düzeni veya güvenliği açısından neden olduğu tehlikeyi somut olarak ortaya koymamıştır. Bu kişilerin söz, fiil ve davranışlarının kamu düzenini bozduğu ve yasalara aykırılık oluşturduğu soyut bir iddia olarak kalmış ve derece mahkemeleri başvuruçular hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması, sınır dışı kararı alınması ve kısa dönem ikamet izinlerinin iptal edilmesi işlemleri yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe sunmamışlardır.

38. Başvuruçuların haklarında başvuru konusu işlemlerin uygulanmasına neden olan gerekçelerden hiçbir aşamada haberdar olmadıkları ve bu gerekçelere karşı kendi argümanlarını ve savunmalarını sunma imkânından yoksun bırakıldıklarına dair iddialarının da incelenmesi gerekmektedir. Sadece istihbari veya gizli nitelikli bilgi ve belgelerin sınır dışı kararı için yeterli delil olup olmayacağı tartışılması gerekmektedir.

39. Başvuru konusu işlemler, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından başvuruçular hakkındaki MİT yazıları uyarınca gerçekleştirilmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı, 2937 sayılı Kanun’un ek 1. maddesi doğrultusunda gizli olması nedeniyle söz konusu yazıyı başvuruçulara sunmamış, derece mahkemelerinin müzекkerelerine de yazının MİT Başkanlığından istenmesinin uygun olacağı şeklinde cevap vermiştir. Derece mahkemelerinin ilgili yazıyı MİT Başkanlığından istemesi üzerine ise ilgili yazının dava dosyasına değil fakat gizli olarak mahkeme heyetlerinin bilgisine sunulabileceği cevabı verilmiş ve yazı yalnızca derece mahkemeleri heyetlerince görülmüştür.

40. Anayasa Mahkemesi 6532 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la ilgili açılan bir iptal davasında “maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını önleyen kuralların adaletin gerçekleşmesini önleyerek hukuk devleti ve hak arama özgürlüğü ilkelerine zarar vereceği” tespitinde bulunmuştur (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 203). Bununla birlikte Mahkeme kararında, diğer ülkelerdeki istihbarat teşkilatlarında olduğu gibi MİT’in de elde ettiği istihbarat bilgilerinin önemli bir kısmının doğası gereği kesin olmayan, bu nedenle adli işlemlerin tesisinde esas alınamayan ve delil değeri taşımayan bilgilerden oluştuğunu, dolayısıyla MİT’ten istenemeyeceği öngörülen bu bilgilerin maddi gerçeğin ortaya çıkarılması yönünde herhangi bir katkısı olmayacak ancak aleniyet kazanması hâlinde istihbarat faaliyetlerini aksatabilecek nitelikte olduğunu ifade etmiştir (§ 204).

41. Diğer taraftan, istihbari bilgiler, nitelikleri gereği gizli olan, kimi zaman subjektif değerlendirmelerin de karşılabildiği kendine özgü yöntemlerle elde edilen bilgilerdir. Bu bilgilerin tek başına bir hukuki olgunun ispatı bakımından yeterli sayılmaları çok ciddi sakıncalar doğurabilir. Elbette ki, bu istihbari bilgiler elde edildikten sonra yasal usullerle bu bilgilerin teyidini sağlayacak somut delillerin elde edilmesi de mümkün olabilir. Buna karşılık bazen bu durum uzun bir süreç ve hukuki prosedür gerektirdiğinden, bu süreci beklemek, kamu düzeni bakımından tehlikeli sonuçlar doğurabilir.

42. Millî güvenliğin korunması amacıyla yürütülen istihbarat faaliyetlerinde elde edilen bilgi ve belgelerin gizliliğinin korunmasının önemi tartışmasızdır. Bu nedenle bir yabancıнын özellikle terörist faaliyetlerle ilgili olarak ve millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması amacıyla sınır dışı edilmesinde veya ülkeye girişinin yasaklanmasında kamu makamlarından kişiyle ilgili ceza yargulaması yürütülmesi veya mahkûmiyet kararı bulunması yahut elde edilen gizli nitelikte tüm bilgi ve belgeleri yargı mercilerine sunmaları gibi yüksek bir ispat standardı yükümlülüğü beklenemez. Diğer taraftan düşük ispat standardının yeterli görülmesi bu kararların soyut ve gerekçesiz alınmasının meşru olduğu anlamına gelmez. Her halukarda ilgili ve yetkili mercilerin kişinin millî güvenlik bakımından tehlikeye oluşturduğunu sadece soyut olarak belirtmeleri de hukuki denetimi gerçekleştirme ve keyfiligi önlemede yeterli değildir. Kamu makamlarının mutlaka somut olayın koşulları içinde kişinin millî güvenliği, kamu düzenini tehlikeye atacak nitelikteki faaliyetlerde bulunduğuna dair yeterli ve ciddi bilgileri yargı mercilerine sunması gerekir (A.G., B. No: 2018/6143, 16/12/2020, § 53; A.A.A. B. No, 2018/36516, 15.3.2022, § 56).

43. Yargı makamlarının temel hak ve özgürlüklerin keyfilige karşı gerçekten ve etkili şekilde korunmasını sağlama görevleri gereği kamu makamlarınca müdahale ile ilgili olarak ileri sürülen sebepleri inceleyerek konuyla ilgili beyanların neden kabul edildiği veya reddedildiğine dair gerekçelerini kararlarında göstermeleri zorunludur (A.G., § 54). Mahkememiz bir kararında, sadece bilgi ve belgelerin varlığının tespiti ile yetinmenin mümkün olmadığı ve içerik bakımından da bir denetimin zorunluluğu olduğunun altını çizmiştir (A.A.A. § 57).

44. Ülkemizde bulunan yabancıların kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığı yönünden tehlike oluşturup oluşturmadığı konusundaki takdir yetkisi Göç İdaresi Başkanlığına aittir ve Anayasa'nın 125. maddesinde öngörüldüğü üzere idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı olduğu gibi Göç İdaresi Başkanlığının başvuru konusu işlemlerine karşı da yargı yolu açıktır. Bu durumda Göç İdaresi Başkanlığının anılan takdir yetkisini kullanırken kendisinin dayandığı somut gerekçeleri, istihbarat hizmetlerinin gizliliğine zarar vermeyecek biçimde yargı denetimine açması ve gerekçelerin muhatabına da karşı argümanlarını sunma olanağı verilmesi gerekir (Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 28/1/2015 tarihli ve E. 2013/797, K. 2015/126). Aksinin kabulü MİT rapor ve değerlendirmelerine dayanılarak gerçekleştirilen idari işlem ve eylemlerin tamamen yargı denetimi dışında bırakılması anlamına gelecektir.

45. Bir idari işlem olan sınır dışı kararları, diğer idari işlemler gibi idari yargı denetimine tabidir. Sınır dışı kararları; yabancıların temel hak ve özgürlüklerini ilgilendirdiği gibi ülkelerin iç ve dış güvenliklerini de doğrudan ilgilendiren bir konudur. Uluslararası insan hakları hukukuna ve insancıl hukuka aykırı düşmeyecek şekilde devletin hükümlerlik hakkının bir gereği olarak ülkelerin yabancıları sınır dışı etme hususunda geniş bir takdir hakkı vardır. Diğer taraftan demokratik bir hukuk devletinde; tamamen güvenlikçi bir anlayışla, temel hak ve özgürlükleri ihmal eden bir yaklaşım da haklarında sınır dışı kararı

uygulanan kişiler için son derece ağır sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle bu kararlarla ilgili özel yargılama kuralları kabul edilerek (dava açma süresi, karar verme süresi, işlemin dava açılması ile kendiliğinden yürütmesinin durdurulması gibi), daha etkili bir yargısal denetim sağlanmaya çalışılmaktadır. Burada önemli olan keyfilik ile hukukilik arasındaki çizginin yıpratılmaması ve muhafaza edilmesidir.

46. Başvuru konusu olayda da 2937 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesi Anayasa'nın 125. maddesine aykırı olarak uygulanmış ve Göç İdaresi Başkanlığının başvuru konusu işlemlerine karşı etkili bir yargı denetimi gerçekleştirilmesi mümkün olmamıştır. Nitekim başvuru Amanda Jolyn Krause, hakkında hangi gerekçeyle N-82 tahdit kodu uygulandığı ve başvuru konusu işlemlere maruz bırakıldığını hiçbir aşamada öğrenememiştir. Diğer başvuru haklarındaki yargılama süreçlerinde davalı idarenin savunma dilekçelerinde soyut, gerekçelere yer verilmiş, karar veren derece mahkemelerince idarenin belirttiği gerekçeler hiçbir şekilde değerlendirilmemiş ve başvuru haklarının bu gerekçelere karşı savunmaları da dikkate alınmamıştır.

47. Başvuru Jeremy Lauren Lambert hakkında uygulanan sınır dışı işlemi ve ikamet izninin iptal edilmesine dair işlem, başvuru Amanda Jolyn Krause hakkında uygulanan N-82 tahdit kodu ve ikamet izninin iptal edilmesi işlemleri ve başvuru hakları Helmut Frank ile Matthew Vern Black hakkında uygulanan N-82 tahdit kodu işlemlerine ilişkin kamu otoritelerince ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı, ayrıca bu işlemlere karşı etkili bir yargı denetimi gerçekleştirilmediğinin kabulü gerekmektedir.

48. Yukarıda adları belirtilen dört başvuru dini bir topluluk tarafından kurulan yasal bir dernek tarafından düzenlenen yasal bir toplantıya katılmalarından dolayı sınır dışı edilme işlemine maruz kalmışlardır. Gerçekleştirilen toplantı ve onunla bağlantılı olduğu iddia edilen dini faaliyetlerin kamu düzeni ve güvenliğini neden ve nasıl tehlikeye düşürdüğü, demokratik toplumda hangi zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla hizmet ettiği somut olarak ilgili mercilerce ortaya konulmamıştır.

49. Sınır dışı edilme kararının meşru amaç olan kamu güvenliğini sağlamaya elverişli olmakla birlikte başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif tedbir olmadığı ve ulaşılmak istenen amaca nazaran ağır tedbir olduğu açıktır. Dolayısıyla, başvuru haklarının sınır dışı edilmeleri tedbirinin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemez.

50. Açıklanan gerekçelerle başvuru haklarının Anayasa'nın 24. maddesinde güvence altına altına din ve vicdan hürriyetinin 13. maddede yer alan demokratik toplum düzeni gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı düşecek şekilde ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum

B) Nathan James Bradtke Dışındaki Başvuru Haklarının Etkili Başvuru Haklarının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

51. Anayasa'nın 40. maddesinde, Anayasa'da güvence altına alınmış hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkı (etkili başvuru hakkı) güvence altına alınmıştır. Etkili başvuru hakkı, kamusal görev ve yetkilerin kullanımında temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmediğinin denetlenmesinin bir yolu olarak düzenlenmiştir.

52. Anayasa'nın 23. maddesinde herkesin, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahip olduğu hüküm altına alınmıştır.

53. Başvurucular açtıkları iptal davalarında haklarındaki isnada etkili şekilde cevap verebilme imkânının sağlanmaması ve yargı mercilerinin kendileri hakkındaki isnatların doğruluğuna ve hangi şekilde kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını tehlikeye düşürmüş olabileceklerine ilişkin hiçbir denetim ve değerlendirme de yapmamaları nedenleriyle din özgürlükleri ile adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının, ayrımcılık yasağının, ayrıca başvurucuların bir kısmı Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

54. Bir yabancıнын yerleşme hürriyetine sınır dışı etme gibi bir işlemle müdahale edildiğinde Anayasa'nın 40. maddesindeki etkili başvuru hakkı olarak ifade edilen haktan o yabancıнын faydalanması mümkün hâle gelir. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

55. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancıya yetkili merci önünde temsil olunarak sınır dışı etme işleminin hukuka aykırılığına ilişkin gerekçeler öne sürebilme ve durumunu yeniden inceletme hakkı şeklinde birtakım usul güvenceleriyle koruma sağladığı görülmektedir. Bununla birlikte yerleşme hürriyeti tanıyan bir yabancıнын, bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı çerçevesinde bu güvencelere Anayasal düzeyde de sahip olduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla anılan protokolde yer alan güvencelerin bu bağlamda Anayasa'da karşılığı bulunmaktadır. Bu nedenlerle söz konusu protokolün 1. maddesinde yer alan güvencelerin ortak koruma alanında kaldığı değerlendirildiğinden sınır dışı edilen yabancıların bireysel başvuru yoluyla bu haklarını ileri sürebilmeleri de mümkündür (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah [GK] (B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 70).

56. Başvurucu Nathan James Bradtke dışındaki tüm başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının kabul edilebilir olduğu anlaşılmaktadır.

57. Başvurucular, somut olaya konu idari işlem süreci ve daha sonraki yargısal süreçlerin hiçbir aşamasında -haklarındaki iddialara cevap verme imkânı sağlanacak şekilde- başvuru konusu işlemlerin uygulanmasına dayanak oluşturan somut gerekçelerden haberdar edilmemiştir. Yalnızca başvurucular Helmut Frank, Matthew Vern Black ve Jeremy Lauren Lambert yönünden daha önceden gördüğümüz gibi davalı idarenin cevap dilekçelerinde soyut bazı gerekçeler ileri sürülmüştür. Derece mahkemeleri, söz konusu gerekçeleri kararlarında değerlendirmemiştir.

58. Ülkede ikamet eden bir yabancıyı koruma altına alan ilk güvence, sınır dışı etme kararının kanuna uygun şekilde alınmış olması gereğidir. Sınır dışı etme kararının kanuna uygun olarak alındığından söz edebilmek için kanun metninin ve uygulamasının yabancıların davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bu

çerçevede, müdahaleye neden olan sınır dışı etmeye ilişkin kanun muhatapları açısından yeterince erişilebilir ve öngörülebilir olmalıdır (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 74).

59. Diğer taraftan sınır dışı işleminin muhatabı olan yabancıların yetkili ve görevli mahkemeler önünde, verilen kararlara karşı gerekçeler sunabilmesi ve durumunun yeniden incelenmesini isteyebilmesi, bu doğrultuda ilk aşamada sınır dışı etme kararının kendisine hukuka uygun şekilde tebliğ edilmesi ve kararın dayanağını oluşturan fiili sebeplerin neler olduğunu -bazı sınırlamalarla dahi olsa- öğrenebilmesi gerekmektedir. Bunlarla birlikte usul güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması için şekli bir incelemenin ötesinde yabancıların öne sürdüğü iddiaların esası hakkında bir değerlendirme yapılması da şarttır (Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah, § 76).

60. Çoğunluk, başvuruların kendilerine uygulanan tüm işlemlere karşı idari yargıda iptal davası süreci başlattıklarını ve derece mahkemelerinin başvuruların iddialarının esası hakkında, göç ve sınır kontrolleriyle ilgili idarenin geniş takdir yetkisini de dikkate alarak bir değerlendirme yapmış olmalarından hareketle “yabancıların sınır dışı edilmelerinde sahip olmaları gereken usul güvencelerinin sağlanmadığından bahsedilemeyeceği”ni savunmaktadır (Çoğunluk gerekçesi §). Halbuki, başvurular ve avukatları yapılan idari işlemlerle ilgili bilgi ve belgelere erişememiştir. Haklarında N-82 kodu verilen başvurular aleyhine gerçekleştirdikleri faaliyetlerle ilgili olarak herhangi bir suçtan ötürü dava açılmamıştır. Bu kişiler ulusal hukuka göre herhangi bir suçtan ötürü kovuşturulup mahkûm edilmediğine göre, bunlara uygulanan işlemlerin içinde yer aldıkları dini etkinliklerle bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır.

61. Kamu makamlarının başvuru konusu işlemlerine gerekçe teşkil eden eylem ve davranışları açısından başvurulara, yabancıların sınır dışı edilmelerinde sahip olmaları gereken usul güvencelerinin sunulduğu söylenemez. Bu güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması için sadece görünüşte bir incelemenin ötesinde başvuruların öne sürdüğü iddiaların esası hakkında da bir değerlendirmenin derece mahkemelerince yapıldığının kabulü mümkün gözükmemektedir.

62. Belirtilen nedenlerle Nathan James Bradtke dışındaki tüm başvuruların sınır dışı edilme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında Anayasa'nın 23. maddesinde güvenceye bağlanan yerleşme hürriyetleriyle bağlantı olarak 40. maddede korunan etkili başvuru haklarının ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadım.

Üye
Engin YILDIRIM

Başvuru Numarası : 2019/40761

Karar Tarihi : 15/2/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yabancı uyruklu başvuruçuların, haklarında tahdit kodu uygulanması, bu nedenle ikamet izinlerinin iptal edilerek sınır dışı işlemi yapılması ve vize taleplerinin reddedilmesinin etkili başvuru hakkını ve din hürriyetini ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda sekiz başvuruçunun etkili başvuru hakkının ihlal edilmediğine, bunlardan dördünün din hürriyetinin ihlal edildiğine iddialarının ise kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Kararda da açıklandığı üzere, ikamet izinleriyle ülkemizde yaşamakta iken haklarında ülkeye girişlerinin ön izin şartına bağlanmasını gerektiren tahdit kodu uygulanan başvuruçular bu işlemlerin iptali talebiyle davalar açmış, ancak davaları reddedilmiştir. Bu kararlara karşı yaptıkları istinaf başvuruları da reddedilen başvuruçular süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşur.

Dört başvuruçunun Anayasanın 24. maddesinde öngörülen din hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasına konu müdahalelerin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilebilirse de, meşru bir amacının bulunup bulunmadığı konusundaki değerlendirme demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk kriteri ile birlikte yapıldığında somut olayda idare ve mahkemeler tarafından yeterli bir olgusal temel belirlenmeden “kamu düzeni ve güvenliği”nin müdahale gerekçesi olarak sunulması bu kavramların hukuka aykırı ve keyfi şekilde yorumlanmasına yol açtığından, anılan kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterildiğinden söz edilemez.

Başvuruçular hakkındaki yargılama süreçlerinde derece mahkemelerince, idarenin ileri sürdüğü gerekçeler tartışılmamış, başvuruçuların bu konudaki savunmaları dikkate alınmamış ve değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla dava konusu işlemlere ilişkin olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmamış ve etkili bir yargı denetimi gerçekleştirilememiştir.

Diğer taraftan yukarıda belirtilen tespitler sekiz başvuruçunun Sözleşmeye ek 7 no.lu Protokolün 1. maddesinin Anayasadaki karşılığı olarak kabul edilen yabancıların sınır dışı edilmelerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkına ilişkin iddiaları bakımından da geçerlidir.

Bu sebeplerle, iddiaları kabul edilebilir bulunan sekiz başvuruçunun yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasanın 40. maddesinde öngörülen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine; bunlardan din hürriyetine ilişkin şikâyetleri kabul edilemez bulunan dördünün buna ilişkin iddialarının da kabul edilebilir olduğuna ve Anayasanın 24. maddesinde güvence altına alınan din hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararlarına karşıyım.

Üye
M. Emin KUZ

Başvuru Numarası : 2019/40761

Karar Tarihi : 15/2/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yabancı uyruklu başvuru haklarında N-82 kodu uygulanması ya da bu işlem nedeniyle başvuru haklarının iptal edilmesi, sınır dışı işlemi uygulanması veya vize taleplerinin reddedilmesinin din özgürlüğü ve etkili başvuru hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkin Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı sonuçlara katılmamaktadır.

2. Çoğunluk kararında Nathan James Bradtke dışındaki tüm başvuru haklarının yerleşme özgürlüğü ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile ilgili ihlal iddiaları kabul edilebilir bulunduktan sonra, başvuru haklarının Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Jeremy Lauren Lambert, Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank ve Matthew Vern Black isimli başvuru haklarının ise din özgürlüğü ile ilgili ihlal iddiaları açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

3. Kanaatimizce somut başvuruda başvuru haklarının her iki ihlal iddiası da kabul edilebilir bulunduktan sonra çoğunluk kararında adları geçen başvuru haklarından Nathan James Bradtke dışındaki başvuru haklarının yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde öngörülen etkili başvuru hakkının, başvuru hakları Jeremy Lauren Lambert, Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank ve Matthew Vern Black'in ayrıca Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

A. Din Özgürlüğü İle İlgili İhlal İddiası Yönünden (Başvuru hakları Jeremy Lauren Lambert, Amanda Jolyn Krause, Helmut Frank ve Matthew Vern Black)

4. İkamet izinlerinin iptal edilmesi ve sınır dışı işlemi uygulanması süreçleri ile ilgili olarak kamusal işlemlere muhatap olma esnasında başvuru hakları din özgürlüğü ile ilgili ihlal iddialarına dayanak olabilecek hususlarla karşılaşmışlardır.

5. Başvuru hakları Jeremy Lauren Lambert'in sınır dışı işlemi ile ilgili açtığı davada ilk derece mahkemesince başvuru hakkını N-82 tahdit kodu uygulanmasına dayanak olan Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) yazısında Türkiye Evanjelik (Protestan) Kiliseler Birliği tarafından Protestanların devlet nezdinde muhatap kabul edilebilmeleri amacıyla federasyon çalışmaları yapıldığının belirlendiği, bu bağlamda Aile Konferansı adı altında Antalya'da 30/1/2019-2/2/2019 tarihleri arasında ABD, İngiltere ve Almanya uyruklu misyonerlerin aralarında bulunduğu yaklaşık yüz yirmi kişilik bir konferans düzenlendiği ve misyonerlik faaliyetlerine yönelik kararların da alındığı konferansa başvuru hakkının da katıldığı ifade edilmiştir. Kararda MİT yazısında yer verilen faaliyetleri dolayısıyla başvuru hakkının kamu düzeni ve güvenliği bakımından tehdit oluşturduğu ve dolayısıyla sınır dışı edilmesi işlemi ile bu işlemin sonucu olarak ikamet izninin sonlandırılmasında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. Başvuru hakları Matthew Vern Black hakkında N-82 kodu uygulanmasının sebebi ise açtığı dava dolayısıyla Göç İdaresi Başkanlığının yazdığı cevap yazısında başvuru hakkını N-82 tesis edilen ön izin kararının, MİT Başkanlığının ilgili yazısı uyarınca başvuru hakkının Kiliseler Birliği tarafından Antalya'da düzenlenen "Aile Konferansı" toplantısına katıldığı ve millî güvenliğimiz aleyhine faaliyet gösterdiğinin tespit edilmesi üzerine alındığı bilgisine yer verilmiştir.

7. Yine hakkında N-82 tahdit kodu uygulanan başvuru Amanda Jolyn Krause'nin hangi sebeple kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığı yönünden tehlike teşkil ettiğine yönelik ne idari işlem ne de yargılama aşamasında somut bir gerekçe yer verilmiştir. Sadece Bakanlık görüşüyle birlikte sunulan Müdürlük yazısında, başvuru hakkında bahse konu tahdit kodu uygulanırken dikkate alınan MİT raporunda dayanan gerekçeye yer verilmiştir. Benzer şekilde diğer başvuru Helmut Frank'ın da başvuru konusu yargılama sürecinde davalı idare tarafından 4.12.2019 tarihinde sunulan cevap dilekçesinde başvurunun misyonerlik faaliyetlerinde rol aldığı tespit edilmesi gerekçesiyle hakkında N-82 tahdit kodu uygulandığı bilgisi bulunmaktadır.

8. Mahkememiz çoğunluğu başvuruların din özgürlüğü ile ilgili ihlal iddialarının din özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin bulunmadığı açık olduğundan açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez bulunması gerektiğine hükmetmiştir. Oysa bu biçimdeki ihlal iddialarının Mahkememizin bireysel başvuru inceleme yöntemindeki temel yaklaşımı dikkate alındığında açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez bulunamaması gerekmektedir.

9. Dört başvurunun iddiası ile ilgili olarak MİT Başkanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığınca başvurular hakkında ortaya konulan ciddi olgular mevcuttur. Zira Protestan Kiliseler Derneği tarafından Aile Konferansı adı altında Antalya'da düzenlenen etkinlik ve misyonerlik faaliyetinde bulunma şeklindeki iddia önemli ve bu bağlamda mutlaka değerlendirilmesi gereken hususlardır.

10. Önemle ifade edilmelidir ki birtakım misyonerlik faaliyetlerinin kamu düzeni açısından sakıncalı olarak görülüp yasaklanması demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmayabilir. Gerçekleştirilen misyonerlik faaliyetlerinin kamu düzenini tehdit ettiği, casusluk faaliyeti niteliği taşıdığı, terörü desteklediği şeklindeki gerekçelerin somut olarak temellendirilmesi durumunda bu biçimdeki faaliyetlerin yasaklanması elbette mümkün hale gelebilir.

11. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir kararında ifade ettiği üzere misyonerlik faaliyetlerinin uygunsuz biçimde gerçekleştirildiğine dair bir iddia tek başına yeterli olmamakta, bunun kamu otoritelerince somut olarak ortaya konulması gerekmektedir. Bundan hareketle de bir ülkede çoğunluk dini dışındaki bir dinin yayılmaya çalışılmasına ilişkin faaliyetlerin otomatik olarak uygunsuz kabul edilmesi mümkün değildir ve bu durum Sözleşme'nin 11. maddesi ışığında din özgürlüğünün ihlaline sebebiyet verir. (Bkz.: DKC'deki Yehova Şahitleri Hristiyan Dini Organizasyonu/Ermenistan, B. No: 41817/10, 22/3/2022, §§74-81).

12. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hava kuvvetlerinde asker olan başvuruların askerî hiyerarşiye tabi olarak astları konumunda bulunan askerler yönünden gerçekleştirdikleri misyonerlik faaliyeti nedeniyle cezalandırılmalarının gerekli olabileceğini kabul etmiş ve din özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir (Bkz.: Larissis ve diğerleri/Yunanistan, B. No: 140/1996/759/958-960, 24/2/1998).

13. Dolayısıyla somut başvuru bağlamında da bu biçimdeki bir yaklaşımla hareket edilmesi önem arz etmektedir. Başvuruların misyonerlik faaliyeti şeklinde gerçekleştirdikleri iddia olunan etkinlikleri ile kamu düzenini ve millî güvenliğini ne şekilde tehlikeye soktuklarının ortaya konulması zorunludur. Ek olarak kamu düzeni ve güvenliğini tehlikeye soktukları iddiaları ile ilgili olarak başvurularda kendi argümanlarını ortaya koyma

ve haklarındaki iddialara karşı cevap vererek bu iddiaları karşılama şeklindeki imkanların özellikle yargısal makamlar tarafından sağlanması gerekmektedir.

14. Bununla birlikte ne idare ne de mahkemeler başvuru sahiplerinin belirtilen faaliyetlerle birlikte kamu düzeni ve milli güvenliği ne şekilde tehlikeye düşürdükleri konusunda bir açıklama ortaya koymamış, başvuru sahiplerinin kendi dinleri ile ilgili faaliyetleri sorunu kabul eden bir yaklaşımı peşinen kabul etmişlerdir. Oysa idare ve onun işlemini denetleyen mahkemenin bu biçimdeki yaklaşımı kişilerin hak ve özgürlüklerine Anayasa'ya aykırı biçimde müdahale etmeye geniş bir alan açabilir.

15. Bu bağlamda önemli bir sorun da başvuru sahiplerinin kendileri ile ilgili tesis edilen bu işlemlere dayanak olarak gösterilen gerekçelerden mahkeme aşamasında da haberdar olamamış ve bu nedenle de bunlara karşı kendi savunmalarını yapamamışlardır. Hal böyle olduğu içindir ki başvuru sahipleri haklarında uygulanan N-82 kodu uygulanması ve bu işlem nedeniyle ikamet izinlerinin iptal edilmesine karşı açtıkları davada savunmalarını yapamadıkları gibi çelişmeli yargılanma hakkından da yoksun bırakılmışlardır.

16. Bahse konu işlemler, Göç İdaresi Başkanlığı ile taşra teşkilatı tarafından başvuru sahipleri hakkındaki MİT yazıları uyarınca tesis edilmiştir. Ancak Göç İdaresi Başkanlığı, 2937 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi doğrultusunda gizli olması nedeniyle bu yazıyı başvuru sahiplerine sunmamıştır. Hatta açılan davada Göç İdaresi Başkanlığı Mahkemeye yazının MİT Başkanlığından istenmesinin uygun olacağı şeklinde cevap vermiştir. Mahkemece yazının MİT Başkanlığından istenmesi üzerine ise ilgili yazının dava dosyasına değil fakat gizli olarak mahkeme heyetlerinin bilgisine sunulabileceği cevabı verilmiş ve yazı bu şekilde yalnızca derece mahkemeleri heyetlerinin bilgisine sunulmuştur.

17. Oysa yabancı uyruklu kişilerle ilgili olarak icrai işlem tesis etme yetkisi Göç İdaresi Başkanlığındadır. MİT'in istihbarat faaliyetleri gereği bilgi toplama yetkisi mevcut olmakla birlikte yabancı uyruklu kişilerle ilgili işlem tesis etme yetkisi işleme dayanak olan gerekçeleri de ortaya koyarak Göç İdaresi Başkanlığı tarafından kullanılmakta olup bu işlemlere karşı da idari yargı denetimi yapılabilmektedir.

18. Bununla birlikte eldeki başvuruda başvuru sahipleri hakkında tesis edilen bahse konu işlemlere karşı açılan davalarda bile başvuru sahipleri kendi argümanlarını ileri sürme imkanından mahrum kalmış ve idarenin ileri sürdüğü gerekçeleri tartışmamıştır. Bu durum bu kişiler hakkında etkili bir yargılama gerçekleştirilememesi sonucunu doğurmuştur.

19. Dolayısıyla başvuru sahipleri hakkında tesis edilen işlemlere karşı kamu otoritelerince ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı, ayrıca bu işlemlere karşı açılan davalarda etkili bir yargı denetimi gerçekleştirilmediği görüldüğünden başvuru sahiplerinin başvuruları kabul edilebilir bulunduktan sonra din özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yerleşme Özgürlüğü İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkı İhlali Yönünden (Nathan James Bradtke dışındaki başvuru sahipleri)

20. Başvuru sahiplerinin yerleşme özgürlüğüyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği kanaatinde olduğundan Mahkememiz çoğunluğunun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

21. Bu hak kapsamında başvurucular kendilerinin Protestan Hıristiyanlık inancına sahip olarak zaman zaman bazı dini toplantılara katıldıklarını, ancak şimdiye kadar herhangi bir misyonerlik faaliyetinde bulunmadıklarını, Türkiye’de ikamet ettikleri süre boyunca bir suça karışmadıklarını ve bu bağlamda bir soruşturma ve kovuşturma geçirmediklerini belirterek, haklarında uygulanan başvuru konusu müdahalelerle ilgili idari ve yargısal süreçlerin hiçbir aşamasında N-82 tahdit kodu uygulanmasına sebep olan faaliyetlerinin neler olduğu ve kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını ne şekilde tehlikeye düşürdüklerine ilişkin somut bir bilgi ya da açıklamaya ulaşamadıklarını ve bu bağlamda açtıkları iptal davalarında haklarındaki isnada etkili şekilde cevap verebilme imkânının sağlanmaması ve yargı mercilerinin kendileri hakkındaki isnatların doğruluğuna ve hangi şekilde kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını tehlikeye düşürmüş olabileceklerine ilişkin hiçbir denetim ve değerlendirme yapmaması nedenleriyle etkili başvuru haklarının ve Sözleşme’ye ek 7 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

22. Başvurucular hakkında uygulanan N-82 şeklindeki kod istihbarat birimlerinin raporları da dikkate alınarak Göç İdaresi Başkanlığına oluşturulan ve başvurucuların sınır dışı edilmesi, Türkiye’deki ikamet izinlerinin iptal edilmesi ve ikamet izinleri varken yurt dışına çıkanların vize taleplerinin reddi şeklinde eldeki başvuruya konu işlemlerin tesisinde etkili olmuştur. Bu yönü ile bahse konu idari işlemler aslında başvurucuların yerleşme özgürlüğüne yönelik birer müdahale olarak kabul edilebilirler.

23. Başvurucular bu işlemlere karşı açmış oldukları davalarda mahkemeler bu işlemlerin dayanakları olan somut gerekçeleri başvuruculara sunmuş değildir. Dolayısıyla dava konusu işlemlere yönelik somut gerekçeler idare veya mahkemeler tarafından başvuruculara bildirilmediğinden başvurucular işlemin dayanaklarına ilişkin hiçbir gerekçeye karşı kendi görüşlerini sunamamış, etkili biçimde savunmalarını yapamamışlardır.

24. Yine bundan dolayıdır ki MİT yetkililerinin sadece mahkeme heyetine gizli biçimde bilgi vermesiyle mahkemenin bu bilgilere dayalı bir yargılama ile hükme ulaşması nedeniyle bu gerekçelere ilişkin bir yargılama sürecinde davanın taraflarının her yönü ile bunlardan haberdar edildiği bir ortam da oluşturulamamıştır. Bu nedenle esasında burada adil yargılanma hakkının güvencelerini esas alan bir yargılama sürecinin yürütüldüğünü söyleyebilmek mümkün değildir.

25. Bu yönü ile bakıldığında etkili bir yargısal denetim sürecinin bulunmaması başvurucuların açmış olduğu davadaki yargılamayı da şekli bir boyuta dönüştürmüştür. Başvurucular kendileri ile ilgili tesis edilen dava konusu işlemlerin hiçbir gerekçesinden haberdar edilememeleri nedeniyle yürütülen yargılamada işlemin iptali noktasında kendi etkili savunmalarını yapmaktan mahrum kalmışlardır.

26. Başvurucuların kendileri hakkında tesis edilen işlemlere karşı açtıkları davada işlemlerin gerekçelerini bilmemeleri ve bu husustaki bilgilerin sadece mahkeme heyeti tarafından bilinip bu şekilde hükme ulaşılması ve bu konuda başvurucuların işlemin gerekçeleri ile ilgili kendi savunmalarını yapamaması bu kişilerin Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkını ihlal etmektedir.

27. Sonuç olarak başvuruolarının sınır dışı edilmesi, Türkiye'deki ikamet izinlerinin iptal edilmesi ve ikamet izinleri varken yurt dışına çıkanların vize taleplerinin reddi Şeklindeki dava konusu işlemlerin kişilerin yerleşme özgürlüğü ile doğrudan ilgili olması nedeniyle bu işlemlere karşı açılan davalarda yargılamalardaki usul güvencelerinin karşılanmadığı gerekçesiyle yerleşme özgürlüğü ile bağlantılı biçimde başvuruların Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

ye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucular, yabancı uyruklu olup Göç İdaresi Başkanlığı tarafından haklarında N-82 kodu uygulanması ya da bu işlem nedeniyle ikamet izinlerinin iptal edilmesi, sınır dışı işlemi uygulanması veya vize taleplerinin reddedilmesinin din özgürlüklerinin ve yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvuru Nathan James Bradtke'nin başvurusunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Nathan James Bradtke dışındaki başvurucuların din özgürlüklerinin KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA ve etkili başvuru haklarının kabul edilebilir olmakla beraber İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

3. Nathan James Bradtke'nin başvurusunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞU dışındaki hususlarda mahkememizin çoğunluğunun görüşüne aşağıdaki gerekçeler ışığında iştirak edilmemiştir.

4. Başvurucular, yabancı uyruklu olup belli sürelerde ikamet izinlerini yenileyerek uzun süredir Türkiye'de yaşamaktadırlar. Tüm başvurucuların bireysel başvuru konusu yaptıkları gerek yargılama gerekse idari işlemler aşamalarında, kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığı yönünden tehdit olarak değerlendirilmek suretiyle haklarında Göç İdaresi Başkanlığı tarafından N-82 kodu uygulanmıştır.

5. Başvuruculara hangi eylemlerinden dolayı N-82 kodunun uygulandığı bilgisi verilmemiştir. Başvurucular açmış oldukları iptal davalarının yargılamaları sırasında kendilerinin misyonerlik yaptıkları ya da mensubu oldukları kilisenin "Aile Konferansı" adlı toplantısına katıldıklarından bahisle Göç İdaresi Başkanlığınca ilgili MİT Başkanlığı yazılarına dayalı olarak N-82 kodunun uygulandığını öğrenebilmişlerdir. İptal davaları reddedilen başvurucular haklarındaki kararların kesinleşmesi üzerine Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

6. Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1/2/2023 tarihli yazısıyla Göç İdaresi Başkanlığının başvurucular hakkında N-82 tahdit kodu uygularken dikkate aldığı ve dayandığı her türlü rapor, görüş ve belgeleri, ayrıca N-82 koduna ilişkin idari uygulamaya ve her türlü mevzuata ilişkin bilgiyi talep etmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından, N-82 tahdit kodlarının MİT Başkanlığının gizli yazısı uyarınca uygulandığı, ilgili bilgi ve belgelerin gizlilik arz etmesi nedeniyle MİT Başkanlığından istenilmesinin uygun olacağı şeklinde cevap verilerek herhangi bir belge gönderilmemiştir.

7. Misyonerlik faaliyetinde buldukları belirtilen başvurucuların yapmış oldukları başvuruların din ve vicdan hürriyeti ile etkili başvuru hakkı açısından değerlendirilmesi gerekir.

8. AİHM, *Nolan ve K./Rusya* (B. No: 2512/04, 12/2/2009) kararında, Kore'de başlayan ve temellerini Hristiyanlık dininden alan bir dinî akım olan *Unification Church* papazının, millî güvenliği tehlikeye düşüren faaliyetlerde bulunduğu gerekçe gösterilerek Rusya'dan sınır dışı edilmesi ve ülkeye girişinin yasaklanmasının din özgürlüğüne müdahale

teşkil ettiğine karar vermiştir. AİHM, her ne kadar kamu otoriteleri tarafından başvurusunun dinî inancı ve ibadetleri nedeniyle değil millî güvenliği tehlikeye düşüren diğer bazı faaliyetleri nedeniyle Rusya'ya girişinin yasaklandığı belirtilmişse de kamu otoritelerinin bu faaliyetlerin neler olduğu ve millî güvenliği nasıl tehlikeye düşürdüğü konusunda hiçbir aşamada somut bir açıklama yapamamış olduklarını dikkate almıştır (*Nolan ve K./Rusya*, §§ 63-67).

9. Anılan kararda AİHM, millî güvenliğin söz konusu olduğu durumlarda dahi demokratik bir toplumda hukuk devleti ve kanunilik ilkelerinin kişilerin temel haklarını etkileyen müdahalelerin sebeplerini ve ilgili delilleri denetlemeye yetkili bağımsız bir otorite önünde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin sağlandığı süreçlerle haklarını arama imkânına sahip olmalarını gerektirdiğini vurgulamıştır.

10. Din özgürlüğü, hukukun üstünlüğüne dayanan etkili ve anlamlı bir demokrasinin temellerinin kurulması ve sürdürülmesi için hayati bir öneme sahiptir. Din özgürlüğü ancak tanıma, çoğulculuk ve tarafsızlık anlayışı ile temellendirilen bir demokraside korunabilir (*Esra Nur Özbey*, B. No: 2013/7443, 20/5/2015, §§ 45, 46).

11. Din özgürlüğü üzerindeki sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (*Esra Nur Özbey*, § 79).

12. Başvurucuların Protestan inancına sahip kişiler olarak Protestan Kiliseleri Derneğinin gerçekleştirdiği ve derece mahkemesince de belirtildiği üzere Protestanların devlet tarafından muhatap alınmasını sağlamak amacıyla federasyon çalışmalarının tartışıldığı yasal bir toplantıya katılmalarının kamu düzeni, güvenliği ya da kamu sağlığıyla bir ilgisinin kurulması oldukça zordur. Üstelik anılan Dernek tarafından hazırlanan 2019 yılı Hak İhlalleri İzleme Raporu'na göre *Aile Konferansı* adı altındaki toplantılar neredeyse Derneğin kuruluşundan itibaren her yıl devletin bilgisi dâhilinde tekrarlanmıştır. Anılan raporda söz konusu toplantılara Türkiye'de bulunan yerli ve yabancı kilise önderlerinin aileleri ile birlikte katıldıkları, toplantıların hiçbir gizli gündem maddesinin bulunmadığı ve tamamen şeffaf nitelikte gerçekleştirildiği, konuşulan konuların kiliseyi ilgilendiren genel konular olduğu belirtilmiş ve uzun zamandır devam eden bu toplantıların ülkede yaşayan Protestan inancına sahip yabancılar yönünden sınır dışı edilme gerekçesi olarak kullanılmaya başlandığı ifade edilmiştir. Daha önce de tekrarlandığı anlaşılan söz konusu toplantılarla ilgili geçmişte kamu düzeni, güvenliği ya da sağlığını tehlikeye düşürüp düşürmediklerine ilişkin olarak da kamu otoritelerince hiçbir açıklama yapılmamış, bilgi verilmemiştir. Bu toplantıların ilgili Dernek tarafından vurgulandığı gibi şeffaf nitelikte olmadığına, dolayısıyla ilgili kamu otoritelerinin bu toplantılardan ve içeriğinden haberdar olamadıklarına dair bir tespit de bulunmamaktadır.

13. Elbette misyonerlik adı altında gerçekleştirilen faaliyetlere kamu düzenini, güvenliğini, başkalarının hak ve özgürlüklerini ya da dengelemede daha ağır basacak diğer bazı değerleri tehlikeye sokması hâlinde orantılı şekilde müdahale edilmesi mümkündür. Öte yandan bu tehlikenin kamu otoritelerince makul ve ilgili bir gerekçeyle ortaya konması gerekir.

14. Başvuru konusu idari işlemleri gerçekleştirmeye yetkili kamu makamı Göç İdaresi Başkanlığıdır. Anayasa'nın 125. maddesinde öngörüldüğü üzere idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı olduğu gibi Göç İdaresi Başkanlığının başvuru konusu işlemlerine karşı da yargı yolu açıktır. Bu durumda Göç İdaresi Başkanlığının anılan takdir yetkisini kullanırken kendisinin dayandığı somut gerekçeleri, istihbarat hizmetlerinin gizliliğine zarar vermeyecek biçimde yargı denetimine açması ve gerekçelerin muhatabına da karşı argümanlarını sunma olanağı verilmesi gerekir. Aksinin kabulü MİT raporlarına dayanılarak gerçekleştirilen idari işlem ve eylemlerin tamamen yargı denetimi dışında bırakılması anlamına gelecektir.

15. Başvurucular hakkındaki yargılama süreçlerinde davalı idarenin savunma dilekçelerinde soyut gerekçelere yer verilmişse de karar veren derece Mahkemelerince idarenin ileri sürdüğü gerekçeler hiçbir şekilde tartışılmadığı gibi başvurucuların bu gerekçelere karşı savunmaları da hiçbir şekilde dikkate alınmamış ve değerlendirilmemiştir.

16. Yukarıda açıklanan tüm nedenlerle başvurucular hakkında uygulanan N-82 tahdit kodu işlemlerine ilişkin kamu otoritelerince ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmamış, ayrıca bu işlemlere karşı etkili bir yargı denetimi gerçekleştirilmemiş olduğundan başvurucuların din özgürlüğü ihlal edilmiştir.

17. Öte yandan bir yabancının yerleşme hürriyetine sınır dışı etme gibi bir işlemle müdahale edildiğinde Anayasa'nın 40. maddesindeki etkili başvuru hakkı olarak ifade edilen haktan o yabancının faydalanması mümkün hâle gelir. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; *Murat Halic*, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

18. Başvuruculardan yalnızca Jeremy Lauren Lambert ve M. R. F. hakkında doğrudan sınır dışı etme kararı verilmiştir. Başvuru konusu diğer işlemler N-82 tahdit kodu uygulanması, ikamet izinlerinin iptal edilmesi ve ikamet izinleri bulunmaktayken yurt dışına çıkan başvurucuların vize taleplerinin reddedilmesi şeklindedir. Bununla birlikte N-82 tahdit kodu uygulanması dışındaki başvuru konusu müdahalelerin tek gerekçesi de yine başvurucuların, haklarında Göç İdaresi Başkanlığınca N-82 tahdit kodu uygulanmış olmasıdır.

19. Ülkemizde yasal olarak ikâmet etmekteyken yurt dışına çıkan başvurucuların ülkeye geri girememelerine sebep olan bir işlemin, yabancı hakkında sınır dışı kararı uygulanmasıyla aynı sonucu doğurduğu açıktır.

20. İkâmet izninin iptal edilmesi şeklindeki uygulama ise yabancının yasal olarak ülkede bulunma statüsünü sona erdirmekte ve 6458 sayılı Kanun uyarınca ikâmet izni iptal edilen yabancı hakkında doğrudan sınır dışı etme kararı alınabilmektedir. Hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmış olan yabancının her an başka bir değerlendirme yapılmaksızın sınır dışı edilmesi söz konusu olabilmektedir.

21. Başvurucular, somut olaya konu idari işlem süreci ve daha sonraki yargısal süreçlerin hiçbir aşamasında -haklarındaki iddialara cevap verme imkânı sağlanacak şekilde-

başvuru konusu işlemlerin uygulanmasına dayanak oluşturan somut gerekçelerden haberdar edilmemiştir. Başvuru konusu yargılama süreçlerini yürüten derece mahkemeleri, MİT Başkanlığı tarafından yalnızca heyet bilgisine sunulduğu anlaşılan *söz konusu gerekçeleri* kararlarında tartışmamış ve bu suretle bir yargısal denetim gerçekleştirilmemiştir.

22. Başvuru konusu işlemlere ilişkin gerekçeler ve ilgili belgeler Anayasa Mahkemesi tarafından da Göç İdaresi Başkanlığından talep edilmiş olmasına rağmen söz konusu yazıların gizli olduğu gerekçesiyle MİT Başkanlığından istenilmesinin uygun olacağı şeklinde cevap verilmiş ve başvurucular hakkında uygulanan işlemlerin hangi sebeplerle gerçekleştirildiği konusunda hiçbir bilgi verilmemiş, açıklama yapılmamıştır.

23. Bu durumda kamu makamlarının başvuru konusu işlemlerine gerekçe teşkil eden eylem ve davranışları somut şekilde belirlediklerinden, başvurucuların yargı mercileri önünde başvuru konusu işlemlere karşı kendi iddialarını ileri sürebilmeleri ve durumlarının yeniden incelenmesini isteyebilmeleri için bazı sınırlamalarla dahi olsa işlemlerin dayanağını oluşturan fiili sebeplerin neler olduğunu öğrenebildiklerinden bahsedilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla başvuruculara, yabancıların sınır dışı edilmelerinde sahip olmaları gereken usul güvencelerinin sağlanmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Nathan James Bradtke dışındaki tüm başvurucuların sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetleriyle bağlantı olarak etkili başvuru hakları ihlal edilmiştir.

Üye
Kenan YAŞAR